

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง

ประชาธิปไตยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จัดทำโดย พลเอก สราวุธ ชลออยู่

รหัส 580346

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

บทคัดย่อ

บทความเรื่องประชาธิปไตยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีสาระสำคัญ 3 เรื่อง คือ บทที่ 1 จะเป็นเรื่องประชาธิปไตย ประเด็นความหมายของประชาธิปไตย, แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และหลักการประชาธิปไตย บทที่ 2 เรื่อง ประชาธิปไตยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเด็นข้อมูลทั่วไป, ประวัติศาสตร์, วิวัฒนาการประชาธิปไตย, ที่มาของรัฐธรรมนูญ ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ ก่อนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2, สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีภาคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2, รัฐธรรมนูญชั่วคราวสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, โครงสร้างการบริหารราชการประเทศ, ระบบการเมือง และการเลือกตั้งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และบทที่ 3 เป็นการสรุปสาระสำคัญของประชาธิปไตยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Abstract

This paper is focusing on democracy of federal Republic of Germany, divided into 3 sectors. The first chapter will state the meaning of democracy, concept of democracy and democracy's principle. In addition, the second chapter will provide a general information about Federal Republic of Germany's democracy, history, democratical evolution, the origin of the constitution of Federal Republic of Germany, critically political issues before the ending of World War 2, Federal Republic of Germany after the World War 2, the temporary constitution of Federal Republic of Germany, Administration's structure of government, political system and the election. The conclusion will summarize the main points of Federal Republic of Germany's democracy.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
บทนำ	1
บทที่ 1 ประชาธิปไตย	2
1.1 ความหมายของประชาธิปไตย	2
1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย	2
1.3 หลักประชาธิปไตย	4
บทที่ 2 ประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	5
2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ข้อมูลทั่วไป	5
2.2 ประวัติศาสตร์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	6
2.3 วิวัฒนาการประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	7
2.4 ที่มาของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	7
2.5 ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก่อนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2	11
2.6 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2	12
2.7 รัฐธรรมนูญชั่วคราวสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	13
2.8 โครงสร้างการบริหารราชการประเทศของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	25
2.9 ระบบการเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	28
2.10 ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง (Political Parties and Election)	29
บทที่ 3 สรุป	33
บรรณานุกรม	36

บทนำ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะอธิบายความหมายของประชาธิปไตย, แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และประชาธิปไตยตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน กอปรกับการยกย่องรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2558 คณะกรรมการการยกย่อง ฯ มีความคิดหลักการและแนวทางตามแบบประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยเฉพาะว่าด้วยเรื่องของการปกครองเมืองและการเลือกตั้งสำหรับประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่มีการวิวัฒนาการมาตามลำดับ ตั้งแต่ รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849 Frankfurt Paulskirche Constitution จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ.1949 ซึ่งถือได้ว่าเป็นแบบอย่างของความเป็นประชาธิปไตย ในเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน, หลักประกันสิทธิเสรีภาพ, ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์, การทำประชามติ , การที่ประชาชนมีสิทธิต่อต้านบุคคลที่พยายามละเมิดรัฐธรรมนูญ โดยบทความจะขยายในรายละเอียดของรัฐธรรมนูญ

บทที่ 1

ประชาธิปไตย

1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย”

คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึงหมู่คนคือปวงชน กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่

คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน”

ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในหนังสือ พจนานุกรมของทางราชการว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่”

ทั้งนี้พึงเข้าใจว่าการที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงมิตได้ก็จำเป็นที่ชนทุกคนรวมกันเป็นปวงชนนั้นต้องมี “สิทธิและหน้าที่ของมนุษย์ชน” อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่ มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น “สามัญชน” ถูกตัดสิทธิมนุษยชนโดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มีลักษณะเป็นทาส หรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่งหรือ “อภิสิทธิ์ชน” แบบการปกครองจึงไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่มนุษยชนแบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย (<http://www.pridiinstitute.com>)

1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) คือ แนวคิดที่เชื่อว่าประชาชนมีสิทธิที่จะปกครองตนเอง ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดก่อนหน้า ที่เชื่อว่าประชาชนมีชีวิตอยู่เพื่อเสริมสร้างบารมีหรือความมั่งคั่งให้กับกษัตริย์ หรือมีชีวิตตามความต้องการของพระเจ้า

การนำแนวคิดประชาธิปไตยมาใช้จริงนั้นมีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน จากประชาธิปไตยเชิงรูปแบบ ไปเป็นประชาธิปไตยเชิงเสรี และเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แม้ว่าประเทศส่วนใหญ่ในโลกเป็นประเทศประชาธิปไตย แต่บางประเทศก็เป็นแค่ในนาม บางประเทศเป็นประชาธิปไตยที่ไม่มีเสรีภาพ หรือประชาธิปไตยครึ่งใบ บางประเทศเป็นประชาธิปไตยเชิงเสรี และบางประเทศก็พัฒนาไปเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของรัฐบาลและมีกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ

ประชาธิปไตยนั้น กล่าวได้ว่ามีความหมายทั้งในแง่อุดมการณ์หรือลัทธิความคิดทางการเมือง และความหมายในเชิงระบอบการปกครอง โดยเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปว่า ระบอบการปกครองที่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีกลไกเงื่อนไขรองรับศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคมคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ถือว่าประชาชนคือเจ้าของอำนาจ

คำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากภาษากรีกโบราณว่า “Democratia” เป็นคำผสมระหว่างคำว่า “Demo” หมายถึง ประชาชนหรือสาธารณชนทั่วไป นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ กล่าวถึงคำว่า demo หรือ demos ว่ามี 2-3 ความหมาย ความหมายแรกหมายถึง ประชาชนหรือสาธารณชนดังกล่าวไปแล้ว อีกความหมายหนึ่งคือ ชายฉกรรจ์ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ไม่ได้เป็นทาส มีอิสระและได้แสดงตนว่าสามารถทำหน้าที่ปกป้องนครรัฐของตนเองได้

ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือสภาประชาชน หรือ “ekklesia” ซึ่งเป็นที่รวมของรายชื่อประชาชนทั้งหลาย อีกคำหนึ่งที่ประกอบคือ “cratia” ที่มีความหมายถึง ระบอบการปกครอง อันอาจจะสรุปความหมายของประชาธิปไตยได้จากสุนทรพจน์อันลือเลื่องของประธานาธิบดีลิงคอล์น อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ว่า ประชาธิปไตยคือการปกครอง “ของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” ที่ถือว่าอำนาจหน้าที่ในการปกครองประเทศจะต้องมาจากประชาชนหรือได้รับความยินยอมจากประชาชน โดยจะมีการกำหนดวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวไว้

ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (อังกฤษ : representative democracy) โดยทั่วไปมักเรียกว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยที่มีลักษณะตรงข้ามกับประชาธิปไตยแบบทางตรง หรือเป็นประชาธิปไตยแบบทางอ้อม (อังกฤษ : Indirect Democracy)

ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน เป็นระบอบการเมืองที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้าไปบริหารและตัดสินใจแทนตน เป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนมอบอำนาจอธิปไตยให้ผู้แทนที่เขาเลือกตั้งเข้าไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งของรัฐ เป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวแทน โดยมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ 6 ปี สำหรับสมาชิกวุฒิสภา

ในประเทศประชาธิปไตยส่วนใหญ่ที่ได้ยึดถือหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ฝ่ายคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

การเลือกตั้งผู้แทนมักใช้เพื่ออำนาจในสองประการแรก คืออำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร เช่นตัวอย่างประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยแบบตัวแทนดังกล่าวนี้มีปัญหาพื้นฐานพอที่จะกล่าวถึงได้ใน 2 ประการ ประกอบด้วย

1. ปัญหาความเป็นตัวแทนของผู้แทนราษฎรที่อาจจะไม่ได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เนื่องจากการเบี่ยงเบนผลการเลือกตั้งหรือด้วยวิธีการอื่น เช่น การซื้อเสียง การโกงการเลือกตั้ง (อังกฤษ: election fraud) ประการหนึ่ง

2. ปัญหาความโน้มเอียงที่ผู้แทนราษฎรจะตัดสินใจประการใดประการหนึ่ง โดยเฉพาะในกระบวนการทางนิติบัญญัติ ที่จะเป็นการเอื้อต่อกลุ่มผลประโยชน์ และหลายกรณีที่ผลการตัดสินใจนั้นบังเกิดผลเสียหายแก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องจากการขาดความสำนึกเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนของปวงชน อันเป็นปัญหาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะตัวของผู้แทนด้วยประการหนึ่ง (<http://www.pantown.com>)

1.3 หลักประชาธิปไตย

คำว่า "ประชาธิปไตย" หรือ "Democracy" เป็นคำที่ใช้มานานตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ รุ่งเรือง ซึ่งมุ่งแสดงถึงการปกครองที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงออก มีส่วนร่วมในการปกครองโดยเลือกผู้แทนเข้าไปนั่งในสภาบริหารและสภานิติบัญญัติ ผู้ให้คำนิยามแก่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่กระชับและสั้น คือ ลิงคอล์น ที่ว่าประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

หลักของประชาธิปไตย คือให้อำนาจแก่ประชาชน ทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร และด้านพิจารณาบรรดคดี ที่เรียกว่า ตุลาการ อย่างไรก็ตาม มีผู้กล่าวถึงหลักของประชาธิปไตยว่ามี 5 หลักด้วยกัน คือ

1.) หลักเสรีภาพ (Liberty) ซึ่งต้องประกอบด้วย สิทธิ หน้าที่ อิสระภาพ และสมภาพ จะต้องอยู่ร่วมกัน

2.) หลักความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกัน ในฐานะเป็นพลเมืองของรัฐ

3.) หลักเหตุผล (Rationality) การตัดสินใจความขัดแย้งด้วยเหตุผล

4.) การตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก (Majority) เสียงข้างน้อย ได้รับการคุ้มครอง (Majority rule, and minority right)

5.) การผลัดเปลี่ยนกันหมุนเวียนดำรงตำแหน่ง (Rotation) ไม่ผูกขาดแต่คนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เพียงผู้เดียว (<http://www.mcu.ac.th>)

บทที่ 2

ประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง : ตอนกลางของทวีปยุโรป ทิศเหนือจรดเดนมาร์ก ทะเลบอลติก และทะเลเหนือ ทิศใต้จดสวิตเซอร์แลนด์ และออสเตรีย ทิศตะวันออกจดสาธารณรัฐเช็กและโปแลนด์ ทิศตะวันตกจดเนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก และฝรั่งเศส

พื้นที่ : 357,021 ตารางกิโลเมตร

เมืองหลวง : กรุงเบอร์ลิน (ย้ายจากกรุงบอนน์เมื่อปี 2533)

ประชากร : 80.5 ล้านคน (ปี 2556)

ภูมิอากาศ : ภูมิอากาศในเยอรมนีมีหลายแบบ โดยบริเวณชายฝั่งจะมีอากาศอบอุ่นในฤดูร้อนและหนาวเย็นปานกลางในฤดูหนาวในขณะที่บริเวณภาคพื้นทวีปมีอากาศร้อนในฤดูร้อนและหนาวเย็นในฤดูหนาว

ภาษาราชการ : เยอรมัน

ศาสนา : คริสต์นิกายคาทอลิก ร้อยละ 31 คริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ร้อยละ 31 อิสลาม ร้อยละ 4 และนับถือศาสนาอื่นหรือไม่มีศาสนา ร้อยละ 34

สกุลเงิน : ยูโร (Euro)

วันชาติ : 3 ตุลาคม (วันเอกภาพเยอรมนี - Day of German Unity) รวมประเทศเมื่อปี 2533

การเมืองการปกครอง : ระบอบการปกครอง ประชาธิปไตยแบบสหพันธรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข (Bundespräsident) และนายกรัฐมนตรี (Bundeskanzler) เป็นหัวหน้ารัฐบาล

เขตการปกครอง : เยอรมนีประกอบไปด้วย 16 รัฐ (Länder) แบ่งเป็น 13 มลรัฐ (Flächenländer) ได้แก่ รัฐเสรีบาวาเรีย รัฐเสรีแซกโซนี รัฐเสรีทุรินเจีย รัฐเฮสส์ รัฐบาเดิน-เวือร์ทเทิมแบร์ก รัฐนอร์ธไรน์-เวสต์ฟาเลีย รัฐไรน์แลนด์-พาลาติเนต รัฐซาร์ลันด์ รัฐบรันเดินบูร์ก รัฐชเลสวิก-โฮลชไตน์ รัฐเมคเลินบูร์ก-เวสเทิร์นพอมเมอราเนีย รัฐโลว์เออร์แซกโซนี และรัฐแซกโซนี-อันฮัลต์ และ 3 นครรัฐ (Stadtstaaten) ได้แก่ กรุงเบอร์ลิน เมืองฮัมบูร์ก และรัฐเบรเมน แต่ละรัฐมีการปกครองและรัฐบาลของตนเอง

ฝ่ายนิติบัญญัติ : ประกอบด้วย 2 สภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) และสภาซีเนต

ระบบการเลือกตั้ง : สภาผู้แทนราษฎรใช้การเลือกตั้งแบบ 2 ระบบ คือ ระบบแบ่งเขต และระบบสัดส่วน (กองยุโรป 3 กรมยุโรป พฤษภาคม 2555)

2.2 ประวัติศาสตร์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของเยอรมนีเกิดขึ้น ในยุคของพระเจ้าชาร์ลมาล (Charlemagne) ใน ค.ศ.800 ไปจนถึงสมัยพระเจ้าออตโตมหาราช (Otto the Great) ใน ค.ศ.962

ใน ค.ศ.911 ขุนนางชั้นสูงชาวฝรั่งเศสได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์เยอรมัน ทรงพระนามว่า พระเจ้าคอนราดที่ 1 (Konrad I) พระองค์ได้รับสมญาว่าเป็นกษัตริย์องค์แรก ในตอนต้นของยุคกลาง ในศตวรรษที่ 11 ราชอาณาจักรถูกเรียกว่าเป็นจักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) ในศตวรรษที่ 13 เรียกว่า เป็นจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Empire) และในศตวรรษที่ 15 เรียกว่าเป็นจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์แห่งชนชาติเยอรมัน (Holy Roman Empire For The German Nation) โดยที่เป็นระบอบกษัตริย์ที่มาจากเลือกตั้งต่อจากพระเจ้าคอนราด ได้แก่พระเจ้าเฮนรีที่ 1 (Henry I) และต่อจากพระเจ้าเฮนรีที่ 1 ได้แก่ พระเจ้าออตโต้ที่ 1 (Otto I) ต่อมาในรัชสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 3 (Henry III) ได้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ก็คืออาณาจักร (State) สามารถอยู่เหนือศาสนจักร (Church) ได้ แต่พอมาถึง สมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 4 (Henry IV) กลับไปทรงสามารถรักษาสถานภาพข้อนี้ไว้ได้ เพราะทรงมีกรณีพิพาทกับประมุขทางศาสนา คือ พระสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Pope Gregory VII) โดยที่ฝ่ายกษัตริย์พ่ายแพ้ต่อฝ่ายสันตะปาปา และศาสนจักรได้โต้ตอบฝ่ายอาณาจักรด้วยวิธีการ ที่รุนแรงที่เรียกว่า “A Walk to Canossa” ในช่วงรัชสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 6 (Henry VI) และพระเจ้าเฟรดเดอริคที่ 7 (Frederick VII) เกิดมีความแตกแยกภายในราชอาณาจักร นำมาซึ่งความสิ้นสุดของระบบ จักรวรรดิ

ต่อมาจากยุคกลางตอนปลายต่อเนื่องไปยังยุคใหม่ พระเจ้ารูดอล์ฟที่ 1 (Rudolf I) ขึ้นครองราชย์ ทรงดำริให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้ง กษัตริย์ของเยอรมัน ใน ค.ศ.1356 เรียกว่า รัฐธรรมนูญตราทอง” (Golden Bull – The Imperial Constitution) โดยคณะผู้เลือกตั้งมี 7 คน ประกอบด้วย พระ 3 และฆราวาส 4 วิธี ลงคะแนนให้เขียนชื่อผู้ที่ จะเลือกให้เป็น Kaiser แล้วปิดผนึกตราทอง ผลของการเลือกตั้ง ปรากฏว่าราชวงศ์ Habsburg เป็นผู้ครองอำนาจที่แข็งแกร่งมากที่สุด

ในศตวรรษที่ 15 ได้มีการปฏิรูปการเพิ่มอำนาจให้แก่ Kaiser โดยพระเจ้าแม็กซิมิเลียนที่ 1 (Maximilian I) ทรงเป็น Kaiser องค์แรกที่ไม่ยอมรับการสวมมงกุฎจาก Pope ในพิธีราชาภิเษก วิธีการนี้ทางศาสนจักรถือว่าเป็นความพยายามในการปฏิรูป ขึ้นตอนต่อไปได้แก่ การสร้างสภา Reichstat (Imperial Assembly) ใน ค.ศ.1517 ความไม่พอใจของฝ่ายศาสนจักร ได้ระเบิดขึ้นมาโดยอาจกล่าวได้ว่ามีสาเหตุใหญ่มาจากการกระทำ

ของ Martin Luther การปฏิรูปนี้ได้แพร่สะพัดออกไปรวดเร็ว ทำให้เกิดการเลียนแบบทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ

ในสมัยพระเจ้าชาลส์ที่ 5 (Charles V) ซึ่งเป็นรัชทายาทของพระเจ้าชาลส์สมาย ได้มีการทำสัญญา “Peace of Augsburg” ใน ค.ศ.1535 อันมีผลทำให้ปัญหาความแตกแยก ทางศาสนาในเยอรมันหมดไป เพราะพวก Protestant มีสิทธิเท่าเทียมกับพวก Catholic แต่ปัญหาทางการเมืองยังคงมีความแตกแยกอยู่ เมื่อมีทรงแก้ไขได้จึงทรงสละราชสมบัติ ผลที่ตามมาคือเกิดความคิดขัดแย้งเรื่องความเชื่อทางศาสนา เกิดมีกลุ่มการเมืองทางศาสนา ขึ้นมา 2 กลุ่ม คือ Protestant Union และ Catholic League ความขัดแย้งทวีความรุนแรง ในที่สุดเกิดสงครามทางศาสนาขึ้นในดินแดนของประเทศเยอรมัน เรียกว่า “Thirty Years War” (ค.ศ.1618-ค.ศ.1648) ประชาชนต้องเสียชีวิตลงเป็นจำนวนมาก และภายหลังการปฏิวัติ ในประเทศฝรั่งเศส ค.ศ.1789 ก่อให้เกิดการเลียนแบบในเยอรมัน เกิดมีกลุ่มพลังอำนาจทางการเมือง ขบวนการปฏิรูปสังคมให้ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ยกเลิกระบบทาสติดที่ดิน ทำลายอำนาจพวกขุนนาง ตลอดจนให้มีเสรีทางการค้า ในที่สุดอาณาจักรไรช์ (Reich) ถึงจุดจบลง พระเจ้าฟรานซ์ที่ 2 (Franz II) ทรงสละราชสมบัติ นับเป็นภาระสิ้นสุด ยุคจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของชนชาติเยอรมัน

2.3 วิวัฒนาการประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์รัฐเยอรมัน (German Confederation) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาแทนที่อาณาจักรไรช์เดิม (The Old Reich) หากแต่ว่าเป็นการรวมกันอย่างหลวม ๆ ของรัฐอธิปไตยแต่ละรัฐ อำนาจที่แท้จริงคงเป็นของสองผู้ยิ่งใหญ่ในยุคนั้น คือ ปรุสเซีย (Prussia) และออสเตรีย (Austria) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเริ่มมีการประท้วงและมีการเคลื่อนไหวต่าง ๆ อาทิ การเคลื่อนไหว ของขบวนการกรรมกรใน ค.ศ.1844 และใน ค.ศ.1848 เกิดมีการจลาจลทางการเมือง (uprising) ในเกือบทุกรัฐ ในปีเดียวกันนี้ Karl Marx เริ่มเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งความรู้สึก ของประชาชนชาวเยอรมันส่วนใหญ่มีความกลัวฝ่ายซ้ายมากกว่ากลัวอำนาจแบบเก่า ในที่สุดขบวนการต่อต้านในทุกแห่งก็ยุติลงไปเอง ด้วยเหตุผลที่ว่ากลัวเกิดสภาพอนาธิปไตย (Anarchy) 13 ค.ศ.1849 ผู้แทนรัฐต่างๆ ได้มาประชุมกันที่เมืองแฟรงก์เฟิร์ต (Frankfurt) เพื่อ ร่างรัฐธรรมนูญ โดยใช้โบสถ์เพ้าส์เกอเซ่ (Paulskirche) เป็นสถานที่ประชุม รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ.1849 จึงเรียกว่า Frankfurt Paulskirche Constitution

2.4 ที่มาของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1) รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849 (Frankfurt Paulskirche Constitution)

สาระสำคัญของ รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849 ได้แก่

1. รัฐสภา เรียกว่า Reichstag ประกอบด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร กับสภาซีเนต

2. ตำแหน่งจักรพรรดิ ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา
3. ศาลสูงสุด มีอำนาจเหนือศาลประจำรัฐทั้งหมด และยังมีอำนาจตัดสินกรณีพิพาท ระหว่างรัฐ
4. สิทธิขั้นพื้นฐานของราษฎร เขียนไว้ในภาคผนวก

สามารถกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849 เป็นแบบอย่างของความเป็นประชาธิปไตย ในลำดับแรก และเป็นแบบอย่างสำหรับรัฐธรรมนูญของเยอรมันฉบับต่อ ๆ มา ซึ่งได้แก่

- รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมันเหนือ ค.ศ.1867
- รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไรช์เยอรมัน ค.ศ.1871
- รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐไวมาร์ ค.ศ.1919
- รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ค.ศ.1949

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849 รัฐสภาได้เลือกพระเจ้าเฟรดเดอริก วิลเฮล์มที่ 4 (Frederick Wilhelm IV) แห่งปรัสเซีย ให้ดำรงตำแหน่ง Kaiser แต่พระองค์ ทรงปฏิเสธด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากพวกปฏิวัติ พระองค์ไม่ต้องการเป็นหนี้ บุญคุณพวกปฏิวัติ ดังนั้นเหตุการณ์วุ่นวายจึงเกิดตามมา โดยมีการจลาจลทางการเมือง (uprising) เกิดขึ้น เพราะประชาชนต้องการนำรัฐธรรมนูญฉบับนี้ออกมาใช้ให้ได้ การจลาจลทางการเมืองทำท่าจะลามไปสู่สงครามกลางเมือง (Civil War) ทหารจึงออกมาปราบปราม ประชาชนร่วมกันรบแต่ฝ่ายแพ้ฝ่ายทหาร พระเจ้าเฟรดเดอริก วิลเฮล์มที่ 4 ทรงพยายามรวม เยอรมันให้เป็นหนึ่งเดียว แต่ทรงมีเงื่อนไขว่าต้องไม่รวมออสเตรียเข้าด้วย จึงเกิดสงครามกับออสเตรีย ทำให้พระองค์ต้องยอมจำนน ในที่สุดออกโต้ ฟอน บิสมาร์ค (Otto Von Bismarck) ได้เข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จนสามารถเป็นผู้รวมชาติเยอรมันได้สำเร็จ

สรุป รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1849 ยกเลิกไปโดยที่ยังไม่มีผลในการใช้บังคับ ก่อนมีการใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1867 ได้มีเหตุการณ์ที่ทำให้ยุโรปทั้งหมดต้อง ตกตะลึงกับฝีมือรบของปรัสเซียใน ค.ศ.1866 เพราะเกิดสงครามโดยฝ่ายปรัสเซียรบชนะ ออสเตรียและรัฐในเยอรมันตอนกลางและตอนใต้ทั้งหมด นับแต่นั้นมาชาติต่าง ๆ จึงยอมรับปรัสเซียว่าเป็นชาติมหาอำนาจใหม่

ใน ค.ศ.1867 บิสมาร์ค ซึ่งมีเชื้อสายปรัสเซีย ได้ทำการสถาปนาสหพันธรัฐเยอรมัน-เหนือขึ้น โดยมีปรัสเซียเป็นผู้นำและบิสมาร์คได้ดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี (chancellor)

2) รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมันเหนือ ค.ศ.1867 มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. รัฐสภา ประกอบด้วย 2 สภา คือ

- Reichstag (สภาผู้แทนราษฎร) มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน
- Bundesrat (สภาสหพันธ์) ซึ่งขณะนั้นมี 25 รัฐ และ 25 รัฐของเยอรมัน

ในเวลานั้น ยังแบ่งออกเป็น 3 รัฐ ที่มีสภาพเป็นสาธารณรัฐกับอีก 22 รัฐ ที่มี กษัตริย์ โดยทางปฏิบัติ Reichstag จะมีอำนาจมากกว่า Bundesrat เพราะถือว่าเป็น ตัวแทนชาวเยอรมันทั้งหมด และเป็นสภาที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งในทวีปยุโรป

2. ตำแหน่งกษัตริย์แห่งปรัสเซีย

- เป็นประมุขของสหพันธ์รัฐ มียศเป็น Kaiser
- เป็นผู้แทนอาณาจักรไรช์ ในการติดต่อกับต่างประเทศ
- เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพ (เฉพาะเวลาสงคราม)
- เป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน Chancellor

ภายใต้รัฐธรรมนูญ ค.ศ.1867 เรียกว่าอาณาจักรไรช์เยอรมัน ผู้ดำรงตำแหน่ง Kaiser คือ พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 1 (Wilhelm I) ส่วนบิสมาร์คดำรงตำแหน่ง Chancellor ในทางปฏิบัติ ด้วยความสามารถพิเศษในหลายด้าน ทำให้บิสมาร์คมีอำนาจมาก แม้แต่กับศาสนจักร บิสมาร์ค ก็สามารถในการเจรจากับสันตะปาปาลีโอที่ 8 ได้ อย่างไรก็ดี การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด ของบิสมาร์ค ได้แก่ การห้ามมิพรรคฝ่ายค้าน และต่อมาใน ค.ศ. 1890 Kaiser องค์ใหม่คือ พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 (Wilhelm II) ซึ่งไม่โปรดบิสมาร์ค และปลดบิสมาร์คออกจากตำแหน่ง ประเทศเยอรมัน ภายใต้ Kaiser องค์ใหม่จึงต้องเผชิญหน้ากับพวกจักรวรรดินิยมอย่างโดดเดี่ยว โดยทำที่ของเยอรมันอยู่ในลักษณะที่ล่อแหลมต่อการเกิดสงคราม (สำหรับบิสมาร์คนั้น ถึงแก่กรรมใน ค.ศ.1898)

3) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐไวมาร์ ค.ศ.1919

สาธารณรัฐไวมาร์ (Weimar Republic) เกิดขึ้นจากการที่ประเทศเยอรมันเป็นฝ่ายแพ้ สงครามโลกครั้งที่ 1 ใน ค.ศ.1918 พระเจ้าวิลเฮล์มที่ 2 ทรงสละราชบัลลังก์ และฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้ร่างสนธิสัญญาแวร์ซายส์ (Versaille Treaty) ขึ้น เพื่อเป็นการปกป้องระบอบกษัตริย์ มิให้ต้องเสื่อมเสียเกียรติยศ โดยฝ่ายเยอรมันต้องลงนามในวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1919

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญไวมาร์ คือ

1. ตำแหน่งประธานาธิบดีมีอำนาจมาก มีวาระสมัย 7 ปี และประธานาธิบดีสามารถ มีอำนาจเด็ดขาดในภาวะฉุกเฉิน โดยได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี
2. รัฐสภาประกอบด้วย 2 สภา คือ
 - Reichstag (สภาผู้แทนราษฎร)
 - Reichsrat (สภาผู้แทนรัฐ)

3. ประชาชนชาวเยอรมันทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้มสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งได้ (voters) นับได้ว่า เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของเยอรมันที่ให้สิทธิสตรี ในการเลือกตั้งเท่าเทียมบุรุษ (Universal Suffrage)

4. มีในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน (Basic Human Rights)

5. มีการจัดตั้งพรรคการเมืองตามกฎหมาย

กล่าวได้ว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (A new democratic system of Weimar Republic) แรกเริ่มของสหพันธ์รัฐเยอรมัน

สำหรับปัญหาหนัก (severe problems) ภายใต้สาธารณรัฐไวมาร์ คือ สหพันธ์รัฐเยอรมันต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามแก่ฝ่ายสัมพันธมิตร และระบบการเมืองภายในที่เผชิญกับทั้งฝ่ายซ้ายจัดและฝ่ายขวาจัด อีกทั้งใน ค.ศ.1923 เกิดภาวะเงินเฟ้อ (inflation) ทำให้สกุลเงินของเยอรมันไร้ค่า และใน ค.ศ.1929 มีภาวะการว่างงานเป็นจำนวนมากของประชาชน ประเทศเยอรมนีช่วงนี้ต้องพบกับปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นำมาซึ่งความตึงเครียดทางการเมือง (political tension) การล่มลงของระบอบ ประชาธิปไตย เริ่มปรากฏให้เห็น

ความล้มเหลวของสาธารณรัฐไวมาร์ มาจากการที่ความเป็นประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับ ขนชั้นผู้นำมากกว่าระเบียบทางการเมือง ซึ่งประชาชนมีความสงสัยในความชอบธรรม (Legitimacy) สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดก็คือรัฐธรรมนูญไวมาร์ที่เขียนไม่ชัดเจน ในเรื่องอำนาจของรัฐสภา (Parliament) กับประธานาธิบดี (President) อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังให้อำนาจพิเศษในสถานการณ์พิเศษ (Emergency Power) แก่ประธานาธิบดี และ เมื่อประธานาธิบดีไฮเดนเบิร์ก (Hindenburg) แต่งตั้งให้อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Hitler) เป็น นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 30 มกราคม ค.ศ.1933 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในจุดจบของระบอบ ประชาธิปไตย (Democracy soon came to an end)

4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสมัยนาซี มีอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ เป็นผู้นำ (The Third Reich ค.ศ. 1933 – 1945)

หนทางสู่อำนาจของฮิตเลอร์ สรุปลได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ

1. ความรู้สึกชาตินิยมสุดขั้ว
2. สนธิสัญญาแวร์ซายส์

ในยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก เป็นยุคที่พรรคฝ่ายซ้ายจัดกำลังมาแรง ทำให้เกิด ความรู้สึกชาตินิยมอย่างสูงขึ้นในเยอรมัน ฮิตเลอร์ได้ใช้สถานการณ์ดังกล่าว จนทำให้ตนได้รับ ความนิยมอย่างสูง ตลอดจนพรรคฝ่ายขวาของตนก็ได้รับการเลือกตั้ง คือ พรรคชาติสังคมนิยม (National Socialist Party)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐธรรมนูญไวมาร์ ค.ศ.1919 (มาตรา 48) ให้อำนาจเด็ดขาดแก่ประธานาธิบดี ในยามวิกฤต ประธานาธิบดีไฮเดนเบอร์กจึงแต่งตั้งให้ฮิตเลอร์ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี (Reich Chancellor) ใน ค.ศ.1933 ฮิตเลอร์สามารถสร้างคะแนนนิยม ในหมู่ประชาชนผู้เลือกตั้ง อีกทั้งยังได้รับการ ยอมรับจากพรรคชนชั้นกลางทั้งหมด

ใน ค.ศ.1934 ประธานาธิบดีไฮเดนเบอร์กถึงแก่อสัญกรรม ฮิตเลอร์จึงรวม ตำแหน่งประธานาธิบดีกับ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไว้ที่ตนผู้เดียว ประกาศตั้งตนเป็นผู้นำ รวมทั้งรวบอำนาจในตำแหน่งผู้บัญชาการ กองทัพอีกด้วย เรียกว่าตำแหน่งผู้นำ หรือ “Führer” เป็นการรวบอำนาจทั้งหมดไว้ที่บุคคลเพียงคนเดียว ปรากฏว่าชนชาวเยอรมันส่วนใหญ่ ต้องยอมรับโดยไม่มี การต่อต้านแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากระบอบ ประชาธิปไตยภายใต้สาธารณรัฐไวมาร์ดำรงอยู่ในระยะเวลาอันสั้น จึงยังไม่ได้ฝังรากประชาธิปไตยให้แก่ ประชาชนชาวเยอรมัน การปกครองแบบเผด็จการโดยผู้นำจึงเข้ามาแทนที่ประชาธิปไตยได้อย่างง่ายดาย

ฮิตเลอร์บัญญัติ 2 องค์การที่สำคัญ คือ

1. สถาบันทางการเมือง (Government Institutions)
2. พรรคนาซี (The Nazi Party)

ฮิตเลอร์กำจัดพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ ทั้งหมด คงมีแต่พรรคนาซีเท่านั้น จึงเรียกกันว่า เป็นสมัยนาซี (The Nazi regime) นอกจากนี้มีการปราบชาวยิว (Jews) จำนวนมากมาย มหาศาลด้วยวิธีโหดร้าย โดยการกระทำขี้ของฮิตเลอร์ ไม่อาจลบล้างไปได้จากความทรงจำ ของมวลมนุษยชาติในโลก (http://e-book.ram.edu/e-book/บทที่4_สรุปเยอรมันนี้)

2.5 ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก่อนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2

จากประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการทางการเมืองอันยาวนาน โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 20 เยอรมัน มีระบบการเมืองที่ไม่เหมาะสมจนนำไปสู่ความพินาศยับเยินถึง 2 ครั้ง ซึ่งทำให้เห็นว่าเยอรมัน มีจุดอ่อนหรือบกพร่องของสถาบันทางการเมืองดังนี้

1. การมีชนชั้นต่างๆทำให้มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันมาก ตั้งแต่ฝ่ายจักรวรรดินิยม เจ้าขุนมูลนายนิยม นายทุนนิยม สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ อนาธิปไตยนิยม รวมทั้งศาสนานิกายนิยมต่างๆ ชาวนา ช่างฝีมือแต่ละประเภทและกรรมการสายต่างๆ

2. ความนิยมที่จะมีพรรคเล็กพรรคน้อย โดยแต่ละพรรคพยายามเกาะติดกับฐานทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของตน เช่นชาวนาที่เป็นคาธอลิก หรือกรรมกรเหมืองแร่ที่เป็นโปรเตสแตนต์ เมื่อพรรค มีฐานเล็กเกินไปและพยายามรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มก็ไม่สามารถจะประนีประนอมกับพรรคอื่นได้ ทำให้ เกิดรัฐบาลผสมหลายพรรคซึ่งทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ อำนาจทางการเมืองเข้ามาอยู่ในศูนย์อำนาจมาก เกินไป เช่นสมัยก่อนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 1 อำนาจอยู่ในพระหัตถ์ของพระเจ้าไกเซอร์และนายกรัฐมนตรี

ส่วนในรัฐธรรมนูญไว้มาร์ให้อำนาจมากมายอยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดี ส่วนนายกรัฐมนตรีมีอำนาจน้อย ต่อมาอิตเลอร์ยุบสองตำแหน่งนี้มารวมไว้ในตำแหน่งผู้นำและมีอำนาจสูงสุด สามารถใช้อำนาจรัฐได้ทุกทางโดยปราศจากการถ่วงดุล

3. ชาวเยอรมันมีนิสัยยอมรับอำนาจและปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเถรตรงโดยมีความเชื่อว่าถ้ามีกฎหมายออกมาแล้วก็ต้องถือว่าถูกต้อง ประชาชนต้องปฏิบัติตาม (ตามลัทธิรัฐนิยม) โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรมและมโนธรรมด้านอื่นๆ

4. ผู้ปกครองประเทศสามารถใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรตำรวจและทหารได้ โดยการที่มีนิสัยยอมรับคำสั่งของผู้มีอำนาจและนิสัยปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งผู้มีอำนาจตราขึ้นทำให้ข้าราชการพลเรือน ตำรวจ และทหาร ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งโดยปราศจากการโต้แย้งใดๆ ทั้งสิ้น เป็นเหตุให้เกิดการทำลายสิทธิเสรีภาพของบุคคลไปโดยสิ้นเชิง รวมไปถึงการทำลายชีวิตมนุษย์ไปโดยไร้มนุษยธรรมอย่างที่สุดเท่าที่โลกเคยประสบมา โดยผู้ปฏิบัติอ้างว่าทำตามคำสั่งและตามกฎหมาย (นาซีสมัยอิตเลอร์) (อมร รักษาสัตย์และคณะ , ประชาธิปไตย, หน้า244-245)

2.6 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

เมื่อแพ้สงครามเยอรมนีฝ่ายสัมพันธมิตร 4 มหาอำนาจก็เข้ามายึดครองดินแดนตามที่หน่วยทหารของตนได้รุกเข้ามายึดได้และตามข้อตกลงของที่ประชุมที่ปอตสดาม โดยฝ่ายโลกเสรีได้ยึดดินแดนที่เรียกว่าเยอรมันตะวันตกไว้ ส่วนรัสเซียยึดดินแดนเยอรมันตะวันออกไว้ ซึ่งก็ได้จัดให้มีการปกครองไปตามแนวทางของตนเอง เช่นรัสเซียก็จัดการปกครองตามระบบคอมมิวนิสต์ ส่วนฝ่ายเสรีนิยมซึ่งมีอังกฤษ อเมริกาและฝรั่งเศสได้ร่วมกันกำหนดหลักการที่จะจัดการปกครองประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ยึดหลักกฎหมายประชาชนต้องมีเสรีภาพ มีสิทธิมนุษยชน มีสิทธิในทรัพย์สินและการประกอบอาชีพ

ปี ค.ศ.1946-7 เป็นระยะเวลาที่พรรคการเมืองต่างๆในระดับท้องถิ่นเริ่มมีบทบาททางการเมืองในการปกครองมลรัฐ (Laender) เป็นอย่างมาก

ต่อมาสามมหาอำนาจตกลงกันให้เยอรมันตะวันตกมีรัฐบาลก่อนรวมชาติ โดยให้มีการตั้งสมัชชาแห่งชาติมาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เป็นรัฐธรรมนูญชั่วคราว เรียกว่า “ กฎหมายมูลฐาน ” (Basic Law) โดยให้ชาวเยอรมันตะวันออกมีส่วนร่วมรับรองด้วย การร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราวเริ่มเมื่อ 1 ก.ย. 1948 ที่กรุงบอนน์ โดยมี ดร.คอนราต อเดเนาท์ เป็นประธาน และได้รับการรับรองจากมลรัฐต่างๆ10ใน11รัฐ โดยสภามลรัฐบาวาเรียไม่ยอมรับสัตาบัน แต่ยอมรับว่ามีผลผูกพันกับรัฐตน และเมื่อ 24 พ.ค.1949 ได้สถาปนาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีขึ้น มีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรสหพันธ์เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ส.ค.1949

และดร.คอนราต อเดเนาท์ ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งที่ยังไม่มีเอกราชสมบูรณ์เพราะถูกยึดครองอยู่ และต่อมา เมื่อ 5 พ.ค.1955 ได้มีสนธิสัญญากรุงปารีสขึ้นเยอรมนีจึงเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์

สรุปวิวัฒนาการประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

- ยุคประวัติศาสตร์ ต่อจากจักรวรรดิโรมัน
- ยุคจักรวรรดิโรมัน (The German Empire) อาณาจักรไรช์ (Reich) (ค.ศ.1871-ค.ศ.1918)
- ยุคสาธารณรัฐไวมาร์ (The Weimar Republic) (ค.ศ.1919-ค.ศ.1933)
- ยุคนาซี, อาณาจักรไรช์ที่ 3 (The Third Reich) (ค.ศ.1939-ค.ศ.1945)
- ยุคการแบ่งประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (West Germany and East Germany) (ค.ศ.1949-ค.ศ.1990)

2.7 รัฐธรรมนูญชั่วคราวสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือ “กฎหมายมูลฐาน” (The Basic Law)

หลักการและแนวทางของการร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราวเยอรมนี ผู้ร่างรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้ตั้งหลักการและแนวทางของเยอรมนีว่าจะต้องแก้ปัญหาใหญ่ 2 ประการ คือ

1. ต้องป้องกันลัทธิเผด็จการซึ่งจะทำลายประชาธิปไตย หลักการปกครองโดยกฎหมายและศักดิ์ศรีของมนุษย์ได้
2. ต้องแก้ไขปัญหาการมีประชาธิปไตยที่อ่อนแออย่างในสมัยของรัฐธรรมนูญไวมาร์ที่เปิดทางให้นักการเมืองทรราชเข้ามายึดอำนาจได้ ดังนั้นจึงได้วางหลักการและกลไกไว้หลายประการดังนี้
 - 1.) เยอรมนีจะต้องรวมกันเป็นประเทศเดียวในอนาคต แม้ในขณะนั้นจะยังเป็นไม่ได้เพราะถูกรัฐเซียแบ่งไปตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมันและรัฐธรรมนูญก็ยังเรียกว่าเป็นกฎหมายมูลฐานเท่านั้นและระบุไว้ในมาตราสุดท้าย (ม.146) ว่ากฎหมายมูลฐานจะเลิกบังคับใช้เมื่อได้มีรัฐธรรมนูญที่ชาวเยอรมัน(ทุกคน) ที่มีเสรีภาพในการตัดสินใจยอมรับแล้วคือเมื่อเยอรมนีสามารถรวมตัวกันได้เป็นชาติเสรีแล้ว
 - 2.) เยอรมนีจะต้องจัดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยจะต้องมาจากประชาชนโดยตรง ประชาชนต้องได้รับสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างสูง ซึ่งสิทธิเสรีภาพนี้รัฐบาลต้องออกกฎหมายมาคุ้มครอง และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
 - 3.) นอกจากจะคุ้มครองดูแลสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นรายบุคคลแล้วรัฐธรรมนูญยังต้องคุ้มครองสังคมและประโยชน์ของชุมชนด้วยเพื่อมิให้เป็นรัฐนายทุนนิยมจนเกินไป

4.) ระบอบประชาธิปไตยต้องมีการกระจายอำนาจให้มลรัฐและท้องถิ่นเพื่อมิให้รัฐบาลกลางมีอำนาจมากเกินไป ในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่ให้รัฐบาลกลางอ่อนแอจนทำอะไรไม่ได้ จึงต้องเตรียมการถ่วงดุลและค้ำจุนกันไว้หลายประการ

5.) รัฐธรรมนูญใหม่ต้องป้องกันการใช้อำนาจของฝ่ายการเมืองเหนือข้าราชการประจำและป้องกันการใช้อำนาจปกครองทหารให้เป็นเครื่องมือยึดอำนาจและกดขี่ประชาชนโดยกลไกต่างๆ เช่น มีศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ข้าหลวงใหญ่ควบคุมกิจการทหารของรัฐสภา (อมร รักษาสัตย์และคณะ , ประชาธิปไตย, หน้า247-248)

รัฐธรรมนูญชั่วคราว หรือ “ กฎหมายมูลฐาน ” (The Basic Law)

The Basic Law เป็นรัฐธรรมนูญที่ถือกำเนิดมาจาก “The Parliamentary Council” หรือ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 65 คน โดยเริ่มร่างในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1949 และร่างเสร็จจันมีผลบังคับใช้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1949 โดยวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ คือวันที่ 23 พฤษภาคม จึงกำหนดให้วันที่ 23 พฤษภาคม เป็นวันชาติเยอรมัน (ตะวันตก) ในเวลานั้น สำหรับประธานร่างรัฐธรรมนูญ (President of the Parliamentary Council) คือ Dr. Konrad Adenauer ซึ่งต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของ ประเทศเยอรมัน (ตะวันตก)

เนื้อหาของรัฐธรรมนูญ แบ่งเป็น 11 หมวด (Chapter) 146 มาตรา (Article) และ ยังมีภาคผนวกอีก 5 มาตรา ที่นำมาจากรัฐธรรมนูญไวมาร์ (Weimar Constitution 11 August 1919) ที่ยกมาคือ มาตรา 136 ถึงมาตรา 141 โดยเขียนไว้ต่อจากมาตราสุดท้ายคือต่อจาก มาตรา 146 ของ The Basic Law

สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ Basic Law คือ

หมวดที่ 1 (Chapter I : Basic Rights)

ว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของปวงชนชาวเยอรมัน มี 19 มาตรา ถือว่าเป็นแบบฉบับของเสรีประชาธิปไตยที่มีหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างมากมาย ถือได้ว่าในหมวดที่ 1 นี้ เป็นจุดเด่นของหลักการในเรื่องสิทธิเรื่องเสรีภาพ เรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาถึงเนื้อหาโดยสรุปของแต่ละมาตราในหมวดนี้ ได้แก่

- Article 1 (Protection of human dignity)

มาตรา 1 เกียรติภูมิแห่งความเป็นมนุษย์จะถูกละเมิดมิได้

- Article 2 (Personal freedom)

มาตรา 2 เป็นเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลที่ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และ ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดี

- Article 3 (Equality before the Law)

มาตรา 3 เป็นเรื่องความเสมอภาคตามกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ทุกคน จะต้องได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน โดยจะนำมาเป็นข้ออ้างในเรื่องเพศ, การเกิด, สีผิว, ภาษา, เชื้อชาติ, สถานภาพทางสังคม, ความเชื่อ, ศาสนา, ความคิดทางการเมือง เพื่อเลือก ปฏิบัติไม่ได้

- Article 4 (Freedom of faith, conscience and creed)

มาตรา 4 เป็นเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพในศรัทธา ความเชื่อในทางศาสนา โดยมาตรานี้มีลักษณะ พิเศษคือ จะบังคับให้ชาวเยอรมันกระทำกิจกรรมทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธสงคราม ไม่ได้ หากเป็นการกระทำที่ต้องขัดกับคตินิยมประจำใจ โดยมีรายละเอียดเขียนไว้ในกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญ

- Article 5 (Freedom of expression)

มาตรา 5 เป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งกำหนดว่าเสรีภาพของสื่อ (media) จะได้รับความคุ้มครอง โดยไม่มีการควบคุม (no censorship) ในมาตรานี้ยังรวมถึงเสรีภาพในด้านศิลปะ, การศึกษา, การทำวิจัย, และการสอนต้องเป็นไปโดยเสรี

- Article 6 (Marriage and family, children born outside Marriage)

มาตรา 6 เสรีภาพในสถาบันครอบครัว และลูกนอกสมรส ผู้เป็นมารดาทุกคนต้องได้รับการ ปกป้อง และดูแลจากชุมชน และลูกนอกสมรสจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยกฎหมายและโดยสังคม เช่นเดียวกับบุตรที่เกิดมาโดยถูกต้องด้วยวิธีการสมรส

- Article 7 (School education)

มาตรา 7 โรงเรียนทั้งหมดอยู่ในความดูแลของรัฐ แต่โรงเรียนเอกชน (private school) ก็สามารถมีได้ สำหรับจุดเด่นของมาตรานี้ก็คือจะบังคับให้ผู้เป็นครูสอนในสิ่งที่ขัดกับความเชื่อ ทางศาสนาไม่ได้ และไม่ให้มีโรงเรียนเตรียมอนุบาล (preparatory school) เพื่อต้องการให้ ผู้เป็นมารดาเลี้ยงลูกตนเอง โดยสังคมของเยอรมันผู้เป็นแม่สามารถขอพักงานเป็นปีเพื่อมา เลี้ยงดูลูกได้

- Article 8 (Freedom of assembly)

มาตรา 8 เสรีภาพในการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธและเป็นไปด้วยความสงบ (peacefully and unarmed)

- Article 9 (Freedom of association)

มาตรา 9 เสรีภาพในการสมาคม แต่ถ้าเป็นการสมาคมที่มีวัตถุประสงค์หรือมีกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ที่ต่อต้านรัฐธรรมนูญหรือกระทบต่อความเข้าใจอันดีกับนานาชาติเป็นสิ่งต้องห้าม

- Article 10 (Privacy of correspondence, posts and telecommunications)

มาตรา 10 สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร, ไปรษณีย์และโทรคมนาคม การจำกัดสิทธิในข้อนี้ อาจทำได้ ภายใต้กฎหมาย เพื่อปกป้องระบอบเสรีประชาธิปไตย และความมั่นคงของสหพันธ์ กับของมลรัฐ

- Article 11 (Freedom of movement)

มาตรา 11 เป็นเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย, สิทธิเสรีภาพในการสัญจรทั่วอาณาจักร แต่ข้อจำกัดในสิทธิเรื่องนี้สามารถทำได้ภายใต้รัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สำหรับป้องกันอันตรายที่จะมีต่อสหพันธ์หรือมลรัฐ หรือเพื่อป้องกันโรคระบาด, ภัยธรรมชาติ, อุบัติเหตุ, การก่ออาชญากรรม หรือเพื่อป้องกันเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งมีปัญหา

- Article 12 (Free choice of occupation or profession, prohibition of forced labour)

มาตรา 12 เสรีภาพในการประกอบอาชีพ และการไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะไปศึกษาและการอบรมด้วย การบังคับแรงงานจะกระทำได้โดยศาลสั่งเท่านั้น หรือเป็นเรื่องบริการ ชุมชนที่ทุกคนควรทำ

- Article 12 a (Compulsory military or alternative service)

มาตรานี้ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 12 ภายใต้ Amending act ใน ค.ศ.1968 เป็นเรื่องหน้าที่ ในการเกณฑ์ทหารสำหรับเพศชายที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป สำหรับผู้ที่ไม่ประสงค์จะยุ่งเกี่ยวกับ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธซึ่งเป็นสิ่งขัดกับโนธรรมของตนก็สามารถทำได้ โดยให้ไปทำ หน้าที่บริการด้านอื่นแทน โดยระยะเวลาเท่ากับระยะเวลาที่ต้องเกณฑ์ทหาร

- Article 13 (Privacy of the home)

มาตรา 13 เสรีภาพในเคหสถาน ซึ่งต้องมีหมายค้นจากศาล เว้นแต่เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายต่อสาธารณะ, ต่อชีวิตของปัจเจกบุคคล, เพื่อป้องกันโรคระบาด และเพื่อป้องกันเยาวชนที่กำลัง ตกอยู่ในภัยอันตราย

- Article 14 (Property, inheritance, expropriation)

มาตรา 14 สิทธิในทรัพย์สิน, มรดก, การเวนคืน ซึ่งเป็นสิทธิในการรับเงินทดแทนจากการเวนคืนที่ยุติธรรมระหว่างสาธารณประโยชน์กับผลประโยชน์ส่วนบุคคล

- Article 15 (Public ownership)

มาตรา 15 ในเรื่องการโอนที่ดิน, ทรัพยากรธรรมชาติ, เครื่องมือการผลิตให้เป็นของส่วนรวม โดยตราเป็นกฎหมาย และจ่ายเงินทดแทน

- Article 16 (Nationality, extradition)

มาตรา 16 ห้ามถอนสัญชาติ และห้ามเนรเทศชาวเยอรมันออกนอกประเทศ

- Article 16 a (Asylum)

มาตรานี้เป็นการเพิ่มมาตรา 16 เป็นเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัย แต่ต่อมาใน ค.ศ.1993 มีการแก้ไขมาตรา 16 a ผลคือผู้ลี้ภัยไม่ได้รับสิทธิตามรัฐธรรมนูญแล้ว

- Article 17 (Right of petition)

มาตรา 17 เป็นสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ไปยังองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้ เพื่อนำเสนอต่อไปยังรัฐสภา

- Article 17 a (Restriction of certain basic rights by legislation on defence and alternative service)

มาตรานี้เพิ่มเติมขึ้นใน ค.ศ.1956 เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานบางเรื่องเช่นสิทธิภายใต้ มาตรา 11 และมาตรา 13 โดยมีการตรากฎหมายขึ้นมาเหตุผลเพื่อป้องกันประเทศ

- Article 18 (Forfeiture of basic rights)

มาตรา 18 เป็นเรื่องของการเพิกถอนสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ตัดสิน

- Article 19 (Restriction of basic rights)

มาตรา 19 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน และการที่ประชาชนได้รับความเสียหาย จากการกระทำของรัฐ หากหน่วยราชการละเมิดสิทธิของบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิฟ้องร้อง ต่อศาลได้ และหากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิจารณา ให้เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมธรรมดา

หมวดที่ 2 (Chapter II : The Federation And the Lander)

ว่าด้วยสหพันธ์และมลรัฐต่าง ๆ ได้แก่ มาตรา 20 ถึงมาตรา 37 จุดเด่นที่สุดคือ มาตรา 20 ซึ่งแบ่งเป็น 4 ข้อย่อย (อนุมาตรา) โดยมีเนื้อหาสาระ คือ

มาตรา 20 (1) กำหนดให้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันใช้ระบอบประชาธิปไตยและรูปแบบสหพันธ์รัฐ

(2) อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชน โดยผ่านการเลือกตั้งและการทำประชามติ

(3) การใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยฝ่ายนิติบัญญัติ, ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ

(4) ประชาชนชาวเยอรมันทุกคนมีสิทธิต่อต้านบุคคลผู้ที่พยายามละเมิดรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ : มาตรา 20 (4) มีการเพิ่มเติมใน ค.ศ.1968 และรัฐธรรมนูญห้ามแก้ไขมาตรา 20 กับ มาตรา 1

สำหรับมาตราอื่น ๆ ในหมวดที่ 2 ที่น่าสนใจ ได้แก่

มาตรา 21 เป็นเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมือง ซึ่งสรุปได้ว่า พรรคต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของเงินสนับสนุน และสำหรับพรรคการเมืองต้องห้าม ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตีความ วินิจฉัย

มาตรา 23 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสหภาพยุโรป โดยแก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 1993 และสำหรับ เนื้อหาสาระเดิมของมาตรา 23 ยกเลิกไปใน ค.ศ.1990 นอกจากนี้ใน ค.ศ.1993 ก็มีเรื่อง องค์การระหว่างประเทศบรรจุไว้ในมาตรา 24

มาตรา 28 แสดงถึงลักษณะของรูปแบบสหพันธรัฐ

มาตรา 29 เป็นการเปลี่ยนแปลงเขตแดนของมลรัฐต่าง ๆ เสียใหม่

มาตรา 31 แสดงให้เห็นว่ากฎหมายสหพันธ์สามารถลบล้างกฎหมายมลรัฐได้ แม้ว่าจะเป็น สหพันธรัฐก็ตาม และ มาตรา 37 แสดงถึงอำนาจของสหพันธ์ที่เข้ามาแทรกแซงมลรัฐ

หมวดที่ 3 (Chapter III : The Bundestag)

ว่าด้วยสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ มาตรา 38 ถึงมาตรา 48 แต่เดิมมีถึงมาตรา 49 แต่ยกเลิกไป มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 38 ว่าด้วยการเลือกตั้ง โดยประชาชนผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีสิทธิเป็นผู้เลือกตั้งได้ (voters) ส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน (Bundestag) จะกำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง การเลือกตั้งผู้แทนของเยอรมันเป็นเรื่องของสิทธิไม่ใช่หน้าที่ (ประเทศไทยปัจจุบัน การเลือกตั้ง เป็นหน้าที่) จุดเด่นชัดของการเลือกตั้งผู้แทนของเยอรมัน คือ รัฐธรรมนูญกำหนดชัดเจนไว้ว่า ผู้แทนคือผู้แทนของปวงชน ไม่ใช่ผู้แทนของเขตเลือกตั้ง

มาตรา 39 วาระสมัยของ Bundestag คือ 4 ปี และสภาจะประชุมครั้งแรกหลังการเลือกตั้ง 30 วัน

มาตรา 40 Bundestag จะมีการเลือกประธานสภา, รองประธานสภา และเลขาธิการ โดยตำแหน่ง ประธานสภามีอำนาจในฐานะเจ้าของผู้รับผิดชอบตัวอาคารและอำนาจตำรวจ (police powers) ในตึกของสภา โดยการจับกุมในสภา Bundestag จะกระทำต่อเมื่อ ประธานสภาอนุญาต

มาตรา 42 ว่าด้วยการประชุมสภาที่กระทำโดยการเปิดเผย สำหรับการประชุมลับต้องให้ สมาชิก 1 ใน 4 เข้าชื่อ หรือโดยมติของรัฐบาลสหพันธ์และต้องได้คะแนนเห็นชอบ 2 ใน 3

มาตรา 44 เป็นอำนาจของ Bundestag ในเรื่องควบคุมการทำงานขององค์กรรัฐอื่น ๆ

มาตรา 45 เป็นเรื่องเกี่ยวกับ The Committee on European Union ซึ่งเพิ่งมีเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.1993 โดยแยกย่อยเป็น 45 a, b, c โดยเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ที่จำเป็น ในการดำเนินงานของสภา (ออกกฎหมายและประสานงานระหว่างรัฐบาลกับสภา) อาทิ มีคณะกรรมการต่างประเทศ, มีคณะกรรมการกลาโหม, มีคณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์

มาตรา 46 เป็นเรื่องเอกสิทธิของ ส.ส. แต่ไม่ได้รวมไปถึงกรณีการหมิ่นประมาท และเรื่องการถูกจับขณะทำผิดโดยจับกุมในวันถัดไป อย่างไรก็ตามถ้า Bundestag ร้องขอการจับกุมใด ๆ ก็ต้อง พักไว้ก่อน

มาตรา 48 เป็นการให้สิทธิแก่ candidates ซึ่งระบุได้ดังนี้คือ ว่าที่ ส.ส. มีสิทธิขอลางาน เพื่อไปหาเสียงได้, การกีดขวางไม่ให้บุคคลสมัครเป็น ส.ส. จะกระทำไม่ได้, การให้บุคคลลาออก จากงานเพราะการที่เขาจะไปสมัครเป็น ส.ส. จะกระทำไม่ได้

**นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการที่ไม่ได้มีกำหนดในรัฐธรรมนูญแต่มีในทางปฏิบัติ ได้แก่

- คณะกรรมการปกครอง
- คณะกรรมการกฎหมาย

หมวดที่ 4 (Chapter IV : The Bundesrat)

ว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนรัฐต่าง ๆ หรือวุฒิสภา ได้แก่ มาตรา 50 ถึงมาตรา 53 มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 50 เป็นเรื่องอำนาจหน้าที่ของ Bundesrat โดยมลรัฐ (Lander) มีอำนาจร่วมกับ สหพันธ์ (Federal State) ในการออกกฎหมาย รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสหภาพยุโรป (European Union)

มาตรา 51 รัฐบาลมลรัฐ (The Land Governments) ได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดย Bundesrat สำหรับจำนวนสมาชิกสภา Bundesrat ในแต่ละรัฐ ให้มีระหว่าง 3-6 คน โดยขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรของแต่ละรัฐ

มาตรา 52 ประธานสภา Bundesrat เลือกโดยสมาชิกสภา Bundesrat อยู่ในตำแหน่ง 1 ปี ประธานสภา Bundesrat ต้องเรียกประชุมถ้ามีสมาชิกอย่างน้อย 2 มลรัฐร้องขอ

นอกจากนี้ยังมีหมวด 4 เพิ่มเติม เป็น Chapter IV a ว่าด้วยกระบวนการนิติบัญญัติ ระหว่างสภาทั้งสอง (The Joint Committee) โดยรัฐบาลสหพันธ์จะจัดตั้ง The Joint Committee เมื่อเกิด State of defence

หมวดที่ 5 (Chapter V : The Federal President)

ว่าด้วยประธานาธิบดี ได้แก่ มาตรา 54 ถึงมาตรา 61 มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 54 ตำแหน่งประธานาธิบดีได้รับการเลือกตั้งโดย Federal Convention โดยมี คุณสมบัติ คือ ต้องมีอายุ 40 ปีขึ้นไป, มีวาระสมัย 5 ปี และเป็นได้ไม่เกิน 2 สมัย

สำหรับ Federal Convention ประกอบด้วยสมาชิกสภา Bundestag และสมาชิกจาก Land Parliaments (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับสภานิติบัญญัติมลรัฐ จำนวนเท่ากัน)

**ผู้ได้คะแนนเสียงข้างมากจะได้เป็นประธานาธิบดี หากไม่มีผู้ใดได้คะแนนเสียง ข้างมาก ในการเลือกรอบ 2 ผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุดจะได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี (two ballots system)

มาตรา 57 ถ้าประธานาธิบดีไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานสภา Bundesrat ทำหน้าที่แทน

• สำหรับอำนาจหน้าที่ของประธานาธิบดี ปรากฏในมาตรา 59 และ มาตรา 60 ได้แก่ อำนาจหน้าที่ในการเป็นผู้แทนของสหพันธ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ประธานาธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนผู้พิพากษาสหพันธ์, ข้าราชการพลเรือนสหพันธ์, นายทหารและทหารชั้นประทวน เว้นแต่ว่ากฎหมายจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น, อำนาจอภัยโทษ บุคคลเป็นเฉพาะรายในนามของสหพันธ์

มาตรา 61 การกล่าวโทษประธานาธิบดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (Impeachment) แม้ว่า ประธานาธิบดีไม่ได้มีอำนาจเป็นหัวหน้ารัฐบาล แต่อาจถูกกล่าวโทษได้ โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ

- Bundestag หรือ Bundesrat จำนวนไม่ต่ำกว่า 1 ใน 4 มีสิทธิเสนอญัตติ impeach ในข้อหาที่ประธานาธิบดีละเมิดรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นใดของสหพันธ์โดยเจตนา
- มติฟ้องร้อง ต้องไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของ Bundestag หรือ Bundesrat
- ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) เป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสิน

หมวดที่ 6 (Chapter VI : The Federal Government)

ว่าด้วยรัฐบาลสหพันธ์ ได้แก่ มาตรา 62 ถึงมาตรา 69 มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 62 รัฐบาลสหพันธ์ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

มาตรา 63 เกี่ยวกับที่มาของตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (Chancellor) โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

- ประธานาธิบดีเป็นผู้เสนอชื่อให้ Bundestag เลือก โดยปราศจากการอภิปราย
- ผู้ได้รับเลือกต้องได้คะแนนเสียงข้างมากจากสมาชิก Bundestag

- ถ้าไม่มีผู้ใดได้รับเลือก ให้มีการเลือกใหม่ภายใน 14 วัน โดยผู้ที่ได้รับเลือกต้องได้ คะแนนเสียงข้างมากเกินกว่าครึ่งหนึ่ง

- หากไม่มีผู้ใดไม่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงดังกล่าว จะต้องเลือกกันอีกโดยเร็ว ผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุดถือว่าได้รับเลือก ซึ่งประธานาธิบดีต้องเลือกระหว่างประกาศแต่งตั้งหรือ ยุบสภาภายใน 7 วัน

หมายเหตุ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของเยอรมัน ไม่จำเป็นต้องมาจาก ส.ส. แต่เป็นบุคคลที่ ส.ส. ทั้งหมดเป็นผู้เลือก

มาตรา 64 นายกรัฐมนตรี เป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรีสหพันธ์

มาตรา 65 กำหนดให้ Chancellor เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยทั่วไปให้แก่รัฐมนตรี ยกเว้น อำนาจบังคับบัญชากองทัพให้เป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

มาตรา 67 การเปิดอภิปราย เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจอย่างสร้างสรรค์ (constructive vote of no confidence) โดยมีหลักการว่า ถ้า Bundestag อภิปรายไม่ไว้วางใจ Chancellor ต้องหาผู้สืบท่อให้ได้ภายใน 48 ชั่วโมง

มาตรา 68 หาก Bundestag ไม่ได้คะแนนเสียงข้างมาก และไม่อาจหา Chancellor คนใหม่ ภายใน 48 ชั่วโมง Chancellor สามารถเสนอให้ President ประกาศยุบสภาภายใน 21 วัน

มาตรา 69 มีตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี (Deputy Chancellor) ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง โดย Chancellor ซึ่งทั้ง 2 ตำแหน่งจะหมดลง เมื่อมีสภา Bundestag ชุดใหม่

หมวดที่ 7 (Chapter VII : Federal Legislation)

ว่าด้วยการออกกฎหมาย ได้แก่ มาตรา 70 ถึงมาตรา 82 มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 76 ร่างกฎหมาย (Bills) สามารถเสนอได้ 3 ทาง คือ โดยรัฐบาลสหพันธ์ (ฝ่ายบริหาร), โดย Bundestag และ โดย Bundesrat

มาตรา 79 เกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (Amendment) ซึ่งต้องได้คะแนนเสียง 2 ใน 3 ของทั้ง Bundestag และ Bundesrat และรัฐธรรมนูญห้ามแก้ไข มาตรา 1 กับมาตรา 20

มาตรา 80 a เกี่ยวกับภาวะวิกฤต (State of Tension exist) โดย Bundestag เป็นผู้ยืนยัน และปลดภาวะวิกฤตดังกล่าว และให้ Chancellor เป็นผู้ใช้อำนาจนี้ (emergency power)

มาตรา 81 ภาวะคับขันในทางนิติบัญญัติ (Legislative emergency) โดยมีหลักการว่าร่างกฎหมายที่ Chancellor เสนอว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนได้รับการปฏิเสธจากสภา Bundestag และไม่มีการยุบสภา

ถ้าประธานาธิบดีนำร่างกฎหมายดังกล่าวให้สภา Bundesrat รับรองก็จะ ถือว่ามีผลบังคับใช้ได้ แต่มีข้อแม้ว่า ในขณะที่ใช้มาตรา 81 ห้ามแก้ไขรัฐธรรมนูญ

หมวดที่ 8 (Chapter VIII : Implementation of Federal Legislation, Federal Administration)

ว่าด้วยการแยกแยะอำนาจของรัฐบาลสหพันธ์กับรัฐบาลมลรัฐ ได้แก่ มาตรา 83 ถึง มาตรา 91
มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 83 มลรัฐมีอำนาจออกกฎหมายภายในรัฐตนได้ โดยต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ The Basic Law

มาตรา 87 ด้านการต่างประเทศ และการคลัง เป็นของสหพันธ์ รวมทั้ง :-

87 a – ด้านกองทัพ (Armed Forces)

87 b – ด้านกลาโหม (Defence Administration)

87 c – ด้านพลังงานนิวเคลียร์ (Nuclear energy Administration)

87 d – ด้านการคมนาคมทางอากาศ (Air transport Administration)

87 e – ด้านคมนาคมทางรถไฟ (Railways Administration)

มาตรา 88 มีธนาคารชาติ (The Federal Bank)

มาตรา 89 การคมนาคมทางน้ำ (Federal Waterways)

มาตรา 90 ทางหลวงแผ่นดิน (Federal Highways)

มาตรา 91 กรณีที่มีความจำเป็นต้องป้องกันอันตราย มลรัฐสามารถร้องขอความช่วยเหลือ จากกำลัง ตำรวจของรัฐอื่น หรือจากกองทัพ หรือจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีอำนาจ รวมทั้งจาก Federal Border Guard นอกจากนั้นยังมี มาตรา 91 a เพิ่มเติม ซึ่งเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ร่วมกันระหว่างสหพันธ์กับมลรัฐ (Joint Responsibilities) อาทิ ในเรื่องการวางแผนการศึกษา (educational planning), การส่งเสริมการวิจัย (the promotion of research institution) เป็นต้น

หมวดที่ 9 (Chapter IX : Administration of Justice)

ว่าด้วยการบริหารงานตุลาการ ได้แก่ มาตรา 92 ถึงมาตรา 104 มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 92 อำนาจตุลาการ

มาตรา 93 ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 94 ว่าด้วยองค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 95 ว่าด้วยศาลสูงสุดสหพันธ์ ซึ่งรายละเอียดจะมีปรากฏในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา 96 ว่าด้วยศาลมลรัฐ

มาตรา 97 ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

มาตรา 98 สถานภาพของผู้พิพากษาสหพันธ์และผู้พิพากษามลรัฐ

มาตรา 101 ห้ามจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาคดีใดโดยเฉพาะ

มาตรา 102 ให้ยกเลิกโทษการประหารชีวิต (Capital punishment)

มาตรา 103 สิทธิที่จะแสดงข้อเท็จจริง หรือได้รับฟังการพิจารณาคดีในศาล, ในเรื่องความผิดอาญา จะต้องบัญญัติไว้ชัดเจน, การลงโทษผู้ทำผิดในการกระทำความผิดเดียวกัน จะลงโทษ มากกว่า 1 ครั้งไม่ได้

มาตรา 104 การจับกุมคุมขังจะกระทำต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและจะปฏิบัติต่อผู้ถูก คุมขังให้ ได้รับผลร้ายทางร่างกายและจิตใจไม่ได้, ตำรวจควบคุมไว้ได้วันเดียว, ผู้พิพากษา มีอำนาจออกกฎหมายคุมขัง โดยศาลเป็นผู้ออกหมายจับหรือหมายปล่อยโดยไม่ชักช้า และ การออกหมายจับจะต้องแจ้งให้ญาติมิตรของผู้ถูกจับได้ทราบโดยไม่ชักช้า (รัฐธรรมนูญไทย ตำรวจจับแล้วต้องส่งศาลภายใน 2 วัน สำหรับรัฐธรรมนูญ เยอรมัน ตำรวจจับแล้วควบคุมตัว เพียง 1 วัน

หมวดที่ 10 (Chapter X : Finance)

ว่าด้วยการคลัง ได้แก่ มาตรา 104 a ถึงมาตรา 115 มาตราที่สำคัญในหมวดนี้ ได้แก่

มาตรา 109 งบประมาณของสหพันธ์และมลรัฐ

มาตรา 110 พระราชบัญญัติงบประมาณ (Budget Act)

มาตรา 113 กฎหมายเกี่ยวกับการให้เพิ่มงบประมาณแผ่นดินเป็นอำนาจของรัฐบาลสหพันธ์

นอกจากนี้ยังมี Chapter xa : State of Defence ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง ของรัฐ โดยมี รายละเอียดดังนี้ คือ

มาตรา 115 a เป็นคำจำกัดความของคำว่าภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการประกาศภาวะดังกล่าว

มาตรา 115 b ยามวิกฤตการณ์ อำนาจบังคับบัญชาการกองทัพ ให้เป็นของนายกรัฐมนตรี

มาตรา 115 c ขยายอำนาจนิติบัญญัติของสหพันธ์

มาตรา 115 d – ขบวนการกรณีที่ต้องการเร่งด่วนด้าน Urgent bills

มาตรา 115 e – อำนาจของคณะกรรมการร่วม

มาตรา 115 f – อำนาจของรัฐบาลสหพันธ์

มาตรา 115 g และ h – สถานภาพ (Status) ของศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 115 i – อำนาจของรัฐบาลมลรัฐ

มาตรา 115 k – การออกกฎหมายพิเศษ

มาตรา 115 l – การยกเลิกภาวะวิกฤต, กลับมาสู่ภาวะสงบ

หมวดที่ 11 (Chapter XI : Transitional And Concluding Provisions)

ได้แก่ มาตรา 116 ถึงมาตรา 146 ซึ่งมาตราที่สำคัญได้แก่

มาตรา 116 – เป็นการให้คำจำกัดความของคำว่า “a german” กับ “citizenship”

มาตรา 121 – เป็นการให้คำจำกัดความของคำว่า “Majority of the Members”

มาตรา 134 – ว่าด้วยทรัพย์สินของอาณาจักรไรช์ ที่ตกเป็นทรัพย์สินของสหพันธ์รัฐ

มาตรา 136 – การประชุมสภา Bundesrat ครั้งแรก จะกระทำในวันที่สภา Bundestag ประชุม
ครั้งแรก

มาตรา 142 – สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญมลรัฐ

มาตรา 145 – การประกาศใช้รัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 146 – เป็นมาตราสุดท้าย เป็นการแสดงว่าอำนาจประชาธิปไตยหรืออำนาจอธิปไตย เป็นของ
ประชาชน

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ The Basic Law ยังมีภาคผนวกอีก 5 มาตรา ซึ่งนำมาจาก รัฐธรรมนูญไวมาร์
บางส่วน คือ มาตรา 136, 137, 138, 139, 140

หมายเหตุ การรวมประเทศ มีการแก้ไขบางมาตราและยกเลิกไปบางมาตราเช่นกัน

สำหรับมาตรา 146 ซึ่งเป็นมาตราสุดท้าย มีการแก้ไขเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1990 และ วันที่ 23
กันยายน ค.ศ. 1990 โดย Unification Treaty

2.8 โครงสร้างการบริหารราชการประเทศของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือที่เรียกว่า กฎหมายพื้นฐาน (The Basic Law) ลงวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ.1949 ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารราชการของประเทศ 3 ประการ คือ

- หลักการปกครองระดับสหพันธรัฐ (Bund) เป็นการปกครองระดับชาติ
- หลักการปกครองระดับมลรัฐ (Federal state) เป็นหน่วยการปกครองที่รับผิดชอบและมีอำนาจหน้าที่ในเขตพื้นที่มลรัฐ
- หลักการปกครองตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Self - Government for local authorities) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการรับรองอำนาจอิสระในการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น

หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of powers) คือ การแบ่งแยกระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ

ด้วยหลักการดังกล่าว ทำให้การปกครองของประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีแบ่งออกเป็นสาม ระดับคือ การปกครองระดับสหพันธรัฐ การปกครองระดับมลรัฐ และการปกครองส่วนท้องถิ่น

1) การปกครองระดับสหพันธรัฐ (Bund) เป็นการปกครองระดับชาติหรือรัฐบาลกลางอันประกอบด้วย

(1.1) ประมุขของประเทศ คือ ประธานาธิบดี ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมสหพันธ์ (Federal Convention) อันประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาสหพันธ์และตัวแทนของสภามลรัฐจำนวนเท่ากับ สมาชิกรัฐสภาสหพันธ์ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสหพันธ์ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่งตั้งทูตของสหพันธ์และรับทูตต่างประเทศ แต่งตั้งและปลดผู้พิพากษาสหพันธ์ แต่งตั้งและปลดข้าราชการสหพันธ์และข้าราชการทหาร ตรวจสอบการออกกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ทั้งยังเป็นผู้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นนายกรัฐมนตรี (Federal Chancellor) หรือนายกรัฐมนตรี ต่อสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) 2 อย่างไม่กี่ตามในทางปฏิบัติ ตำแหน่งนี้มีอำนาจที่จำกัดมาก

(1.2) สภา ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ สภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทุกสี่ปี มีหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย เลื่อนนายกรัฐมนตรี และตรวจสอบรัฐบาลทำงานโดยผ่านกรรมาธิการชุดต่างๆ และส่วนที่สองคือ สภาตัวแทนมลรัฐ (Bundesrat) บทบาทของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สภาตัวแทนมลรัฐ คือ การปกป้องผลประโยชน์ของมลรัฐต่างๆ ให้พ้นจากรัฐบาลสหพันธ์และสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกของสภามลรัฐไม่ใช่ตัวแทนซึ่งประชาชนในแต่ละมลรัฐเลือก แต่เป็นตัวแทนของรัฐบาลของมลรัฐนั้นๆ เช่น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ อย่างไม่กี่ตามแต่ละมลรัฐมีสิทธิลงคะแนนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับขนาดของประชากรของแต่ละมลรัฐ โดยอาจจะมี 3 , 4 , 5 หรือ 6 คะแนน

กฎหมายสหพันธ์ว่ากึ่งหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาตัวแทนมลรัฐ โดยเฉพาะกฎหมายซึ่งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์สำคัญของมลรัฐ เช่น เรื่องที่กระทบต่อการเงินหรือการบริหารของมลรัฐ เรื่องการแก้ไขธรรมนูญสหพันธ์ หากเป็นกฎหมายอื่น สภาตัวแทนมลรัฐอาจคัดค้านได้ แต่หากสภาผู้แทนราษฎรยืนยัน ก็ถือว่ากฎหมายนั้นผ่านโดยถูกต้อง สภาตัวแทนมลรัฐมักปกป้องผลประโยชน์ของมลรัฐมากกว่าผลประโยชน์ของพรรคการเมือง

(1.3) ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ ทั้งนี้ กระทรวงต่าง ๆ มีหน้าที่หลักคือการทำหนดนโยบาย ในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นต้องอาศัยหน่วยการปกครองอื่นๆ เช่น เทศบาล เป็นต้น

2) การปกครองระดับมลรัฐ (Lander) แต่ละมลรัฐจะมีรัฐธรรมนูญ สภา และฝ่ายบริหารเป็นของตนเอง สมาชิกของสภามลรัฐมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนภายใต้ระบบการเลือกตั้งที่แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ และมีวาระ 4 หรือ 5 ปีแตกต่างกันไปอีกด้วย5 ทั้งนี้มลรัฐเป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นหลัก คือ มีอำนาจในการกำหนดกฎหมายท้องถิ่นใช้ในมลรัฐของตน ซึ่งอำนาจนี้รวมถึงการกำหนดพื้นที่ของหน่วยนั้นๆ ด้วย (ยกเว้นสามมลรัฐซึ่งมีสถานะเป็นนครหรือมหานคร อันได้แก่ Bremen Hamburg และ Berlin)

นอกเหนือจากนั้นบางมลรัฐยังแบ่งพื้นที่ของตนออกเป็น จังหวัด (Regierungsbezirke) ต่างๆ ซึ่งระดับนี้จัดตั้งเฉพาะในมลรัฐที่มีอาณาเขตและจำนวนประชากรมากพอสมควร เพราะฉะนั้นจึงมีเพียง 6 มลรัฐใหญ่ๆ ในเยอรมันตะวันตกเท่านั้น โดยมีจำนวนอยู่ระหว่าง 3 - 7 แห่ง 6 ระดับ นี้เกิดจาก หลักการแบ่งอำนาจ ภายในมลรัฐ มีผู้บริหารสูงสุดคือ Regierungspräsident ซึ่งอาจจะเทียบเท่ากับผู้ว่าราชการจังหวัดของไทย หากแต่มีอำนาจที่แตกต่างกันมากเนื่องจาก ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นตัวแทนจากกระทรวงต่างๆ หากอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ Regierungspräsident โดยตรง

ในส่วนของมลรัฐที่มีอาณาเขตไม่กว้างนักจะมีเพียงรัฐบาลมลรัฐและกระทรวงต่างๆ เพื่อการบริหาร เพราะไม่มีความจำเป็นทางการปกครองที่จะต้องแบ่งอำนาจไปยังอีกระดับหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างรัฐบาลมลรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่างๆ 7 และในส่วนของนครและมหานครนั้นก็จะมีหน่วยการปกครองที่เทียบเท่ากับเขตของกรุงเทพมหานครแทนที่การมีจังหวัดทั้งนี้เขตต่างๆ ก็จะมีสภาเขต แต่อำนาจของสภาเขตนี้ค่อนข้างจำกัด

3) การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองแบบ 2 ชั้น (two - tier system) คือ อำเภอ (Kreise) ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ อำเภอในเขตชนบท (Landkreis) และอำเภอซึ่งเป็นนคร (Stadtkreis) และชั้นที่สองคือ เทศบาล (Gemeinden)

การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศเยอรมันนั้น มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศสหพันธรัฐทั่วไป อาทิเช่น ประเทศออสเตรเลีย ที่หน่วยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะภายในที่แตกต่างหลากหลาย อาทิ ขนาด วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภา (บางมลรัฐ 4 ปีและบางมลรัฐ 5 ปี) รวมถึงอำนาจหน้าที่ต่างๆ ซึ่งความหลากหลายดังกล่าวนี้สืบเนื่องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้กฎหมายของแต่ละมลรัฐนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การปกครองท้องถิ่นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้รับการรับรองหลักแห่งการปกครองตนเองไว้ในกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธรัฐ โดยในมาตรา 28 (2) ของกฎหมายพื้นฐานได้บัญญัติไว้ว่า “ประชาชนต้องมีสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้งทั่วไป เลือกตั้งโดยตรง อย่างเสรี เสมอภาค และเป็นการลงคะแนนลับ ซึ่งหมายความว่า ประชาชนมีสิทธิในการเลือกผู้แทนของตน เพื่อมาบริหารจัดการภารกิจในท้องถิ่น

นอกเหนือจากนั้นกฎหมายพื้นฐานยังได้รับประกันอำนาจอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดย “ให้สิทธิและความรับผิดชอบในการจัดการภารกิจหน้าที่ของตนเองที่อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายบัญญัติ” ทั้งนี้ อำนาจหน้าที่ที่เป็นสิทธิความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งรัฐบาลสหพันธรัฐ และมลรัฐไม่สามารถล่วงละเมิดได้แก่

- ความเป็นอิสระหรืออธิปไตยด้านอำนาจในการบริหารงานบุคคล (Personal sovereignty) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการเลือก การบรรจุ การส่งเสริมความก้าวหน้า และการถอดถอนให้พนักงานพ้นจากตำแหน่ง

- ความเป็นอิสระหรืออธิปไตยด้านองค์กร (Organizational sovereignty) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดองค์การบริหารของตนเอง

- ความเป็นอิสระหรืออธิปไตยด้านการวางแผน (Planning sovereignty) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดและวางแบบพื้นที่ของตนเอง โดยรับผิดชอบในการวางแผนผังพัฒนาเมือง (ผังการใช้ประโยชน์จากที่ดินและผังการก่อสร้าง)

- ความเป็นอิสระหรืออธิปไตยด้านนิติบัญญัติ (Legislative sovereignty) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการออกระเบียบของตน

- ความเป็นอิสระหรืออธิปไตยด้านการเงิน (Financial sovereignty) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการรายได้และรายจ่ายของตนเอง

- ความเป็นอิสระหรืออธิปไตยด้านการภาษีอากร (Tax sovereignty) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการขึ้นภาษี (หากสิทธินี้ไม่เคยถูกยกเลิกมาก่อนโดยกฎหมายที่สูงกว่า)

(<http://www.local.moi.go.th/บทที่8เยอรมัน>)

2.9 ระบบการเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โครงสร้างการเมืองการปกครองภายใต้ รัฐธรรมนูญ The Basic Law จะเป็น “ระบบรัฐสภาประยุกต์” หมายความว่า เป็นการ ร่างรัฐธรรมนูญ โดยนำวัฒนธรรม (Culture) และวิถีชีวิต (Way of life) ของความเป็นคนเยอรมัน มาปรับใช้กับระบบรัฐสภา เป็นการนำแม่แบบระบบรัฐสภาของอังกฤษมาปรับประยุกต์เพื่อใช้กับคนเยอรมัน ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมุ่งเน้นเสถียรภาพของรัฐบาลที่ต้องการให้บริหารประเทศครบวาระสมัยแม้จะเป็นพรรครัฐบาลผสมก็ตาม คือ เน้น “Strong executive”

สำหรับกลไกภายใต้รัฐธรรมนูญที่เน้น “Strong Executive” อันเป็นลักษณะของระบบ รัฐสภาประยุกต์ วิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนแต่เป็นบุคคลที่ สภาผู้แทนมีอำนาจชี้ขาดในการเลือกตั้ง

หมายเหตุ : ในทางปฏิบัติไม่เคยเกิดปัญหา เพราะโดยธรรมเนียมปฏิบัติของระบบรัฐสภานั้น ประมุขของรัฐจะเสนอชื่อหัวหน้าพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนสูงสุด ซึ่งก็คือ บุคคลที่เป็นที่ยอมรับโดยคะแนนเสียงข้างมากของสมาชิกสภาผู้แทนอยู่แล้ว

* วิธีการเลือกนายกรัฐมนตรีของเยอรมัน มีการกำหนดไว้ชัดเจนภายใต้กลไกแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนี้ คือ

- ให้ประธานาธิบดีเป็นผู้เสนอชื่อนายกรัฐมนตรี โดยปราศจากการอภิปราย
- สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงคะแนนเลือกนายกรัฐมนตรีด้วยคะแนนเสียงข้างมาก
- ถ้าบุคคลที่ประธานาธิบดีเสนอชื่อขึ้นมาไม่ได้รับการเลือกตั้งจากสภา ให้ที่ประชุมสภา เลือกตั้งกันเองภายใน 14 วัน ด้วยคะแนนเสียงข้างมากเกินกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทน

- หากปรากฏว่า ยังไม่มีผู้ใดได้รับเลือก ก็ให้มีการเลือกอีกครั้งหนึ่งโดยถือคะแนน เสียงข้างมากของสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งประธานาธิบดีต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งว่าจะประกาศ แต่งตั้งภายใน 7 วันหรือยุบสภา

2. อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีมีค่อนข้างมากภายใต้กลไกแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนี้คือ

- การให้อำนาจพิเศษในสถานการณ์พิเศษ (emergency power) ภายใต้หลักการ ทางรัฐศาสตร์ที่ว่า รัฐธรรมนูญที่ดีต้องสร้างกลไกเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

- การหาทางออกให้แก่นายกรัฐมนตรีในกรณีที่มีการขัดกัน (conflict) ระหว่างสภา กับรัฐบาล และ ไม่มีการยุบสภา ตลอดจนไม่มีการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจด้วย

- การเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีต้องเป็นในเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Vote of no Confidence) โดยมีหลักเกณฑ์ว่า สภา Bundestag ต้องสามารถหา ผู้มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ได้ภายใน 48 ชั่วโมง ถ้าไม่สามารถทำได้ นายกรัฐมนตรีคนเดิมสามารถเสนอให้ประธานาธิบดีประกาศ ยุบสภาได้ ภายใน 21 วัน

3. มาตรการป้องกันมิให้นายกรัฐมนตรี ต้องเปลี่ยนไปเป็นผู้เผด็จการ โดยมี หลักการว่า ประชาชน มีสิทธิต่อต้าน (right to resist) ผู้ปกครองที่ละเมิดรัฐธรรมนูญและระบอบ ประชาธิปไตยได้

หมายเหตุ : ความสมดุลแห่งอำนาจ จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เน้นเสถียรภาพของ รัฐบาลได้มีการกำหนดกลไกภายใต้รัฐธรรมนูญไว้น่าศึกษา กล่าวคือ :-

- ภายใต้ระบบรัฐสภาในแบบของเยอรมัน นายกรัฐมนตรีแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนีไม่มีอำนาจ ยุบสภาก่อนครบวาระ (term) หากไม่มีข้อขัดแย้งกับฝ่ายสภา (conflict) แบบที่ประเทศอังกฤษนิยมใช้วิธีนี้ หมายถึงว่า นายกรัฐมนตรีของอังกฤษนิยมใช้วิธียุบสภาก่อน ครบวาระเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้ง เพราะเห็นว่าเป็นช่วงจังหวะที่พรรครัฐบาลกำลังได้คะแนน เสียงนิยมสูงจากประชาชน (timing) แต่ในกรณีของเยอรมัน จะกระทำไม่ได้

- ภายใต้ระบบรัฐสภาในแบบของเยอรมัน การเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาลจากสภา ผู้แทน เป็นการลงมติเพื่อไม่ไว้วางใจเฉพาะนายกรัฐมนตรีผู้เดียวเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ระบบรัฐสภาประยุกต์ภายใต้รัฐธรรมนูญ The Basic Law เป็นการ ร่างรัฐธรรมนูญที่ ร่างภายใต้ปรัชญาที่ว่า “รัฐธรรมนูญที่ดีต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้” และ “รัฐธรรมนูญที่ดีต้อง สร้างกลไกเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วย” ดังนั้นแม้ว่าพรรครัฐบาลของ เยอรมันจะเป็นรัฐบาลผสมโดยตลอด (coalition government) แต่ก็สามารถอยู่จนครบวาระสมัยได้

2.10 ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง (Political Parties and Election)

ภายใต้มาตรา 21 (2) แห่งรัฐธรรมนูญ The Basic Law ได้ระบุในเรื่องพรรคการเมือง ไว้ว่า ให้เป็น อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับพรรคการเมืองต้องห้าม (ดังเช่นพรรคคอมมิวนิสต์กับ พรรคนาซี) และภายใต้มาตรา 21 (1) กำหนดไว้ว่า พรรคการเมือง ต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของเงินสนับสนุน ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ทั่วไปเกี่ยวกับพรรคการเมือง จะปรากฏใน Federal Law

การเลือกตั้งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เรียกว่า การเลือกตั้งแบบผสม (Mixed System) หมายความว่า บัตรเลือกตั้งกำหนดให้ประชาชนเลือก 2 วิธี กล่าวคือ

1. ด้านซ้าย เป็นการเลือกตัวบุคคล ด้วยวิธีเสียงข้างมากรอบเดียว
2. ด้านขวาเป็นการเลือกพรรคตามบัญชีรายชื่อผู้สมัคร โดยมีชื่อพรรคก่อนชื่อ ผู้สมัครด้วยวิธีสัดส่วน โดยต้องเลือกทั้งพรรค

กฎหมายเลือกตั้ง (Electoral Law) กำหนดว่า ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (voters) ต้องมี อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และผู้สมัครรับเลือกตั้ง (candidates) ต้องมีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

สำหรับผู้ที่จะมีสิทธิได้เป็นผู้แทน จะต้องได้คะแนน 5 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปหรือได้ อย่างน้อย 3 ที่นั่ง จากวิธีระบบสัดส่วน

หมายเหตุ : การคิดวิธีระบบสัดส่วน ในช่วงแรกจะใช้วิธีการของชาวเบลเยียม ชื่อ ดองท์ (d' Hondt Proportional Representation) ต่อมาได้ใช้วิธีการของชาวอังกฤษ ชื่อ โทมัส แฮร์ (Thomas Hare) และในปัจจุบันใช้วิธีการของนักคณิตศาสตร์ชาวเยอรมันที่ชื่อ นีไมเออร์ (Professor Niemeyer's Method)

กฎหมายเลือกตั้ง กำหนดคุณสมบัติของ voters ไว้ว่า ต้องมีที่อยู่ที่แน่นอนในประเทศ ไม่น้อยกว่า 3 เดือน ก่อนวันเลือกตั้ง สำหรับชาวเยอรมันที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่น ๆ จะมีสิทธิเลือกตั้งได้ในช่วง 10 ปี ที่จากบ้านเกิดไป นอกจากนี้ ชาวเยอรมันที่อาศัยอยู่ในประเทศ ที่เป็นสมาชิก Council of Europe มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยไม่จำกัดระยะเวลาว่าอยู่ยาวนานกี่ปี ซึ่งชาวเยอรมันที่อยู่ต่างประเทศทั้ง 2 กลุ่มนี้ ต้องมีที่อยู่อาศัยในประเทศไม่น้อยกว่า 3 เดือน ก่อนที่จะออกจากประเทศตนไป ส่วนผู้ที่ได้สัญชาติเยอรมันต้องใช้เวลาอย่างน้อย 12 ปี จึงจะมีสิทธิเลือกตั้งได้ ในส่วนของ candidates กฎหมายเลือกตั้งระบุว่า ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมือง ถ้าเป็น ส.ส.อิสระ (Non – Party) จะต้องมีผู้ลงนามสนับสนุนอย่างน้อย 200 ชื่อ ขึ้นไป และในส่วนเลือกบัญชีรายชื่อทั้งหมด ให้ประกาศรายนามพรรคต่าง ๆ โดยเขียนเป็นชื่อย่อของพรรคการเมืองนั้น ๆ

กฎหมายเลือกตั้งยังกำหนดอีกว่าให้ประธานาธิบดีเป็นผู้กำหนดวันเลือกตั้ง ซึ่งต้อง เป็นวันอาทิตย์ (Sunday) หรือวันหยุดราชการ (Public Holiday) และเวลาของการเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่ 8 โมงเช้า และสิ้นสุดเวลา 6 โมงเย็น ซึ่งประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สามารถใช้วิธีการเลือกตั้งทางไปรษณีย์ก็ได้ ซึ่งเรียกว่า “Postal Ballot”

ด้วยวิธีการเลือกตั้งแบบผสมของเยอรมัน เป็นสาเหตุให้ต้องอยู่ในภาวะการมีรัฐบาล ผสมมาโดยตลอด (Coalition Government)

ภายหลังการรวมประเทศในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ.1990 (Reunited Germany) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใหม่ที่รวมชาติได้สำเร็จแล้ว ก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1990 โดยจำนวนประชากรประมาณ 60 ล้านคน ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 78.5 เปอร์เซ็นต์ สำหรับที่นั่งในสภาผู้แทน มีจำนวน 662 ที่นั่ง

ผลของการเลือกตั้งครั้งนี้ ก็เป็นการจัดตั้งพรรครัฐบาลผสม คือ พรรค CDU/CSU ร่วมกับพรรค FDP รวมคะแนนเสียง 398 ที่นั่ง ส่วนพรรคฝ่ายค้านได้แก่ พรรค SPD, พรรค PDS และพรรค Alliance 90/Greens โดยรวมคะแนนเสียงของพรรคฝ่ายค้าน 264 เสียง ดังนั้น พรรครัฐบาลผสมจึงมีคะแนนเสียงข้างมากมากกว่าพรรคฝ่ายค้าน 134 เสียง และผู้ที่ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศเยอรมนีที่รวมกันแล้ว คือ นายเฮลมุด โคห์ล

การเลือกตั้งครั้งที่ 2 กระทำในวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ.1994 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า ชัยชนะยังคงเป็นพรรครัฐบาลผสมของนายเฮลมุท โคห์ล ชุดเดิม คือ พรรค CDU/CSU ร่วมกับพรรค FDP แต่คะแนนเสียงของพรรครัฐบาลผสมมีเพียง 341 เสียง ซึ่งที่นั่งใน สภาผู้แทน มีจำนวน 672 ที่นั่ง และพรรคร่วมฝ่ายค้าน ได้แก่ พรรค SPD, PDS, Alliance 90/ Greens มีคะแนนเสียงรวมกันคือ 331 เสียง ซึ่งพรรครัฐบาลผสมมีคะแนนเสียงมากกว่า พรรคร่วมฝ่ายค้านเพียง 10 เสียงเท่านั้น แต่ภายใต้ นายกรัฐมนตรีเฮลมุท โคห์ล ก็สามารถ บริหารประเทศได้ครบวาระ

การเลือกตั้งครั้งที่ 3 กระทำในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.1998 จำนวนที่นั่งใน สภาผู้แทนมี 656 ที่นั่ง ผลการเลือกตั้งในครั้งนี้นักกลายเป็นพรรค SPD ร่วมกับพรรค Greens เป็นพรรครัฐบาลผสมด้วยคะแนน 345 เสียง

การเลือกตั้งครั้งที่ 4 กระทำในวันที่ 22 กันยายน ค.ศ.2002 จำนวนที่นั่งในสภา Bundestag มี 603 ที่นั่ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรครัฐบาลผสม ชุดของนายเกอร์ฮาร์ด ชโรเดอร์ ได้เป็นกลุ่มผู้บริหารประเทศต่อไป สำหรับคะแนนเสียง ที่ได้รับเลือกของแต่ละพรรคมีดังนี้ คือ

- พรรค SPD ได้ 251 เสียง
- พรรค CDU/CSU ได้ 248 เสียง
- พรรค Alliance 90/Greens ได้ 55 เสียง
- พรรค FDP ได้ 47 เสียง
- พรรค PDS ได้ 2 เสียง

พรรครัฐบาลผสม มีคะแนนเสียงมากกว่าพรรคร่วมฝ่ายค้าน 9 เสียง โดยนายกรัฐมนตรี Gerhard Schröder จะต้องบริหารประเทศในรอบนี้ ตั้งแต่ ค.ศ.2002 ถึง ค.ศ. 2006 (แต่มีการ ยุบสภาใน ค.ศ.2005)

หมายเหตุ : การเลือกตั้ง 4 ครั้ง ภายหลังกการรวมประเทศแล้ว แต่ถ้าจะนับถึงการเลือกตั้ง ทั้งหมดก็จัดว่าเป็นครั้งที่ 15 (the 15th German Bundestag) คือ นับย้อนไปตั้งแต่สมัยยังเป็น ประเทศเยอรมันตะวันตก

ข้อสังเกต : ในการเลือกตั้งบางครั้งผลจะปรากฏว่า จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนมีมากกว่า จำนวนที่นั่งในสภา Bundestag ซึ่งเกิดจากวิธีการคำนวณจำนวนที่นั่งในวิธีการของนีเมเออร์ ซึ่งมีการพิเศษเพิ่มให้เป็น 1 คน ดังนั้นจึงมีจำนวนผู้แทนเกินขึ้นมา ซึ่งถ้าศึกษากฎหมาย เลือกตั้งของเยอรมันโดยละเอียด จึงได้คำตอบว่า ผู้แทนที่เกินมานี้ คือ “ผู้แทนอะหลั่ย” เพราะประเทศเยอรมันไม่มีการเลือกตั้งซ่อม (by – election) และเมื่อใดที่ผู้แทนเกิดขาดหายไป (ตาย, ลาออก ฯลฯ) ก็จะใช้ผู้แทนอะหลั่ย (Overhang Seat) เลื่อนขึ้นมาเป็นผู้แทนตัวจริง คือใช้วิธีเลื่อนอันดับถัดไป

การเลือกตั้งครั้งที่ 5 กระทำในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ.2005

ความจริงแล้ว รัฐบาลผสมของนายกรัฐมนตรีเกอร์ฮาร์ด ชโรเดอร์ กับพรรคกรีนส์ ของนายพิชเซอร์ ที่เรียกกันว่า “Red – Greens Coalition Government” ยังไม่ครบวาระ แต่เนื่องจากปัญหาคนว่างงานในประเทศที่สูงมาก (high unemployment) จึงเป็นเหตุของการ ยุบสภาใน ค.ศ.2005 เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ก่อนกำหนด 1 ปี

ผลของการเลือกตั้ง ทำให้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีนายกรัฐมนตรีหญิงเป็นครั้งแรก ของ ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง คือ นางแองเกลา เมอร์เคล (Dr.Angela Merkel) แห่งพรรค C.D.U.

การจัดตั้งรัฐบาลของประเทศเยอรมนี ก็คงเป็นรัฐบาลผสมมาโดยตลอด และรัฐบาลผสมชุดของ นายกรัฐมนตรีหญิงครั้งนี้ ได้แก่ พรรค C.D.U./C.S.U. ร่วมกับพรรค S.P.D. ซึ่งต่างก็เป็นพรรคใหญ่ จึงเรียกว่าเป็น “Grand Coalition Government” โดยมีระยะเวลาของ การบริหารประเทศ คือ ค.ศ. 2005 – ค.ศ. 2009 (<http://www.local.moi.go.th/บทที่8> เยอรมันนี่)

การเลือกตั้งสหพันธ์รัฐในเยอรมนี ครั้งที่ 6 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2552 ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาง แองเกลา เมอร์เคล นำพรรคสหภาพประชาธิปไตยคริสเตียนและพรรคสหภาพสังคมคริสเตียน (CDU/CSU) ชนะการเลือกตั้งเป็นสมัยที่ 2 ติดต่อกัน โดยได้รับที่นั่งรวมกัน 239 ที่นั่ง แต่ที่นั่งของพรรคน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ต้องจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากกับพรรคประชาธิปไตยเสรี (FDP) ซึ่งได้รับที่นั่ง 93 ที่นั่ง พรรคประชาธิปไตยสังคม (SPD) ได้รับที่นั่ง 146 ที่นั่ง พรรคซ้ายได้รับที่นั่ง 76 ที่นั่ง พรรคกรีนได้รับที่นั่ง 68 ที่นั่ง

การเลือกตั้งสหพันธ์รัฐในเยอรมนี ครั้งที่ 7 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน ค.ศ.2013 ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาง แองเกลา เมอร์เคล นำพรรคสหภาพประชาธิปไตยคริสเตียน และพรรคสหภาพสังคมคริสเตียน (CDU/CSU) ชนะการเลือกตั้งเป็นสมัยที่ 3 ติดต่อกัน โดยได้รับที่นั่งรวมกัน 311 ที่นั่ง ซึ่งได้คะแนนเสียงมากที่สุดนับตั้งแต่การเลือกตั้งปี ค.ศ.1990 แต่ที่นั่งของพรรคน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ต้องจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากกับพรรคประชาธิปไตยสังคม (SPD) ซึ่งได้รับที่นั่ง 193 ที่นั่ง และเป็นครั้งที่ 3 ที่สองพรรคการเมืองหลักจัดตั้งรัฐบาลผสมด้วยกัน พรรคซ้ายได้รับที่นั่ง 64 ที่นั่ง พรรคกรีน ได้รับที่นั่ง 63 ที่นั่ง และพรรคประชาธิปไตยเสรีไม่ได้รับที่นั่งครั้งแรกในประวัติศาสตร์

บทที่ 3

สรุป

ประชาธิปไตย มาจากภาษากรีกโบราณว่า “Democratia” หมายถึง ประชาชนหรือสาธารณะทั่วไป โดยความหมายมีการอธิบายอย่างหลากหลาย เช่น ราชบัณฑิตยสถาน คือ “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” จากสุนทรพจน์ ของประธานาธิบดีลียงคอลลัน อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ที่ว่า ประชาธิปไตยคือการปกครอง “ของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ประชาธิปไตยมีแนวคิดที่เชื่อว่าประชาชนมีสิทธิที่จะปกครองตนเอง ซึ่งนำมาใช้จริง มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน จากประชาธิปไตยเชิงรูปแบบไปเป็นประชาธิปไตยเชิงเสรี และเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประเทศที่มีประชาธิปไตยส่วนใหญ่ ยึดถือหลักการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ การเลือกตั้งผู้แทนมักใช้เพื่ออำนาจสองประการ คือ อำนาจอธิปไตย และอำนาจบริหาร เช่น ประเทศไทย

หลักประชาธิปไตย มี 5 หลัก ดังนี้ คือ

1. หลักเสรีภาพ ประกอบด้วย สิทธิ หน้าที่ อิสรภาพ และสมภาพจะต้องอยู่ร่วมกัน
2. หลักความเสมอภาค คือ ความเท่าเทียมกันในฐานะพลเมืองของรัฐ
3. หลักเหตุผล คือ การตัดสินใจขัดแย้งด้วยเหตุผล
4. การตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก โดยเสียงข้างน้อยจะได้รับความคุ้มครอง
5. การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนดำรงตำแหน่ง ไม่ผูกขาดแต่คนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่ง แต่เพียงผู้เดียว

ประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งมีข้อมูลทั่วไปกล่าวคือ มีประชากร 80.5 ล้านคน (2556) มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสหพันธ์รัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล มีเขตการปกครองประกอบ 16 รัฐ แบ่งเป็น 13 มลรัฐ และ 3 นครรัฐ ได้แก่ กรุงเบอร์ลิน เมืองฮัมบูร์ก และรัฐเบอร์ลิน แต่ละรัฐมีการปกครองและรัฐบาลของตนเอง ฝ่ายนิติบัญญัติมี 2 สภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และสภาซีเนต ระบบการเลือกตั้งมี 2 ระบบ คือ ระบบแบ่งเขต และระบบสัดส่วน

วิวัฒนาการประชาธิปไตยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาแทนที่อาณาจักรไรช์เดิม โดยรวมตัวอย่างหลวม ๆ ของรัฐต่าง ๆ ภายหลังจากปฏิวัติประเทศฝรั่งเศส ค.ศ.1789 ต่อมาเมื่อลัทธิคอมมิวนิสต์ ถูกเผยแพร่โดย Karl Marx เกิดการจลาจลทางการเมืองจากกรรมกรเกือบทุกรัฐ ประชาชนกลัวฝ่ายซ้าย ผู้แทนต่าง ๆ จึงประชุมร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ. 1849 เรียกว่า Frankfurt Paul skirche Constitution ขึ้น เป็นครั้งแรก ได้แก่ รัฐสภา Reichstag มี 2 สภา คือ สภาราษฎรกับสภาซีเนต, ตำแหน่งจักรพรรดิได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภา, ศาลสูงสุดมีอำนาจเหนือศาลประจำรัฐ และมีอำนาจตัดสินกรณีพิพาทระหว่างรัฐ และสิทธิขั้นพื้นฐานของราษฎร รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ.1849 เป็นแบบอย่างของรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ

ต่อมา คือ

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเยอรมันเหนือ ค.ศ.1867
- 2) รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไรช์เยอรมัน ค.ศ.1871
- 3) รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ.1949

The Basic law รัฐธรรมนูญที่กำเนิดจาก “The Parliamentary Council” หรือ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 65 คน โดยประธานร่าง คือ Dr.Konrad Adenauer ซึ่งต่อมา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศเยอรมัน (ตะวันตก) โดยมีเนื้อหา 11 หมวด 146 มาตรา

หมวดที่ 1 ว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวเยอรมันถือว่า เป็นแบบฉบับของเสรีประชาธิปไตย ที่มีหลักประกันเรื่องสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

หมวดที่ 2 ว่าด้วยสหพันธ์และมลรัฐ เช่น เรื่องอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนโดยผ่านการเลือกตั้งและการทำประชามติ, การใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ, ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ประชาชนชาวเยอรมันทุกคน มีสิทธิต่อต้านบุคคลผู้ที่พยายามละเมิดรัฐธรรมนูญ

หมวดที่ 3 ว่าด้วยสภาผู้แทนราษฎร เช่น ประชาชน 18 ปี มีสิทธิเลือกตั้ง, ผู้แทน คือ ผู้แทนของประชาชน ไม่ใช่ผู้แทนเขตเลือกตั้ง

หมวดที่ 4 ว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนรัฐต่าง ๆ หรือวุฒิสภา

หมวดที่ 5 ว่าด้วยประธานาธิบดี

หมวดที่ 6 ว่าด้วยรัฐบาลสหพันธ์ เช่น นายกรัฐมนตรีของเยอรมัน ไม่จำเป็นต้องมาจาก ส.ส. แต่เป็นบุคคลที่ ส.ส.ทั้งหมดเป็นผู้เลือก

หมวดที่ 7 ว่าด้วยการออกกฎหมาย

หมวดที่ 8 ว่าด้วยการแยกแยะอำนาจของรัฐบาลสหพันธ์กับรัฐบาลมลรัฐ

หมวดที่ 9 ว่าด้วยการบริหารงานตุลาการ เช่น ห้ามตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาคดีใดโดยเฉพาะ, ให้ยกเลิกโทษการประหารชีวิต

หมวดที่ 10 ว่าด้วยการคลัง

หมวดที่ 11 การให้คำจำกัดความ

The Basic law หรือ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ.1949 กำหนดโครงสร้างการบริหารประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1.) ปกครองระดับสหพันธรัฐเป็นการปกครองระดับชาติหรือรัฐบาลกลาง มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมสหพันธ์ สภาประกอบด้วย ผู้แทนราษฎร ทุก 4 ปี ทำหน้าที่ หลักในการออกกฎหมายและการเลือกนายกรัฐมนตรี

2.) การปกครองระดับมลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐ จะมีรัฐธรรมนูญและฝ่ายบริหารเป็นของตนเอง สมาชิกสภามาจากการเลือกตั้ง นอกเหนือจากมลรัฐยังแบ่งพื้นที่ออกเป็น จังหวัด

3.) การปกครองส่วนท้องถิ่น แบบ 2 ชั้น คืออำเภอในเขตชนบทและอำเภอซึ่งเป็นนคร ชั้นที่ 2 คือเทศบาล โดยการปกครองส่วนท้องถิ่น มีอิสระในการเก็บภาษีและจัดการเงินรายได้และรายจ่ายของตนเอง

ระบบการเมืองภายใต้ The Basic Law จะเป็น “ระบบรัฐสภาประยุกต์” กล่าวคือ

1.) ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทน แต่เป็นบุคคลที่สภาผู้แทนมีอำนาจชี้ขาดด้วยเสียงข้างมาก ประธานาธิบดีเป็นผู้เสนอชื่อนายกรัฐมนตรีโดยปราศจากการอภิปราย

2.) ไม่มีการยุบสภา ตลอดจนไม่มีการเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ แต่อภิปรายนายกรัฐมนตรีต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์โดยหลักที่ว่าสภาต้องสามารถหาผู้มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ใน 48 ชั่วโมง ถ้าไม่ได้ให้นายกรัฐมนตรีคนเดิมสามารถเสนอประธานาธิบดีประกาศยุบสภาได้ภายใน 2 วัน

3.) มาตรการป้องกันมิให้นายกรัฐมนตรีเปลี่ยนไปเป็นเผด็จการโดยมีหลักว่า ประชาชนมีสิทธิต่อต้านผู้ปกครองที่ละเมิดรัฐธรรมนูญและระบบประชาธิปไตยได้

ระบบพรรคการเมือง ภายใต้รัฐธรรมนูญ The Basic Law ได้ระบุว่า เรื่องพรรคการเมืองเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และกำหนดให้พรรคการเมืองต้องเปิดเผยแหล่งที่มาของเงินสนับสนุน สำหรับการเลือกตั้งเป็นแบบผสม (Mixed System) หมายถึง บัตรเลือกตั้งกำหนดให้ประชาชนเลือก 2 วิธี ด้านซ้ายเลือกบุคคลด้วยวิธีเสียงข้างมากรอบเดียว ด้านขวาเป็นการเลือกพรรคตามบัญชีรายชื่อผู้สมัคร โดยมีพรรคก่อนชื่อผู้สมัครด้วยวิธีสัดส่วนโดยต้องเลือกทั้งพรรค และการนับคะแนนปัจจุบันใช้วิธีการของนักคณิตศาสตร์ชาวเยอรมัน ชื่อ นีไมเออร์ (Professor Niemeyer's Method) ผู้สมัคร ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมือง ถ้าเป็นผู้สมัครอิสระ (Non-Party) จะต้องมีผู้ลงนามสนับสนุนอย่างน้อย 200 คนขึ้นไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2543) . ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ.กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- [http://www.local.moi.go.th/บทที่ 8](http://www.local.moi.go.th/บทที่8) เยอรมันนี่
- <http://e-book.ram.edu/e-book/บทที่4> เยอรมันนี่
- <http://www.pridiinstitute.com> แนวคิดประชาธิปไตย โดย ปรีดี พนมยงค์
- <http://www.pantown.com>
- <http://www.mcu.ac.th> หลักการประชาธิปไตย
- <http://www.artsmen.net>
- <http://www.opdc.go.th>
- <http://www.m-culture.go.th>